

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA (KELANTAN)

**TRANSKRIP WAWANCARA BERSAMA
MOHD RAZI BIN CHE WIL
TOK JUARA DIKIR BARAT**

OLEH:

WAN NURFITRI ATHIRAH BINTI WAN A.AZLAN	2020897162
WAN NURSYAZA AINAA BINTI WAN MAZRI	2020834192

**PROJEK INI DIMAJUKAN KEPADA
FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT CAWANGAN KELANTAN
BAGI MEMENUHI KEPERLUAN KURSUS
IMR 604 – PENDOKUMENTASIAN SEJARAH LISAN
SEMESTER 05 (OKT 2022 – FEB 2023)**

TRANSKRIP WAWANCARA BERSAMA
MOHD RAZI BIN CHE WIL
TOK JUARA DIKIR BARAT

OLEH:

WAN NURFITRI ATHIRAH BINTI WAN A.AZLAN	2020897162
WAN NURSYAZA AINAA BINTI WAN MAZRI	2020834192

PROJEK INI DIMAJUKAN KEPADA
FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT CAWANGAN KELANTAN
BAGI MEMENUHI KEPERLUAN KURSUS
IMR 604 – PENDOKUMENTASIAN SEJARAH LISAN
SEMESTER 05 (OKT 2022 – FEB 2023)

PENGHARGAAN

PENGHARGAAN

Bismillahirrahmanirahim. Alhamdulillah pertama sekali syukur ke hadrat Ilahi kerana dengan limpah kurnia dan rahmat dariNya disamping berkat kesabaran, usaha, tenaga dan masa yang telah kami curahkan dengan sepenuh hati, akhirnya kami telah berjaya menyiapkan Projek untuk Pendokumentasian Sejarah Lisan (IMR604) dengan jayanya.

Pertama sekali, kami ingin mengucapkan jutaan terima kasih kepada pensyarah kami untuk subjek IMR604, Puan Nurulannisa Binti Abdullah yang telah banyak mencurahkan segala ilmu dan memberikan tunjuk ajar kepada kami sepanjang proses menyiapkan projek ini. Segala ilmu dan tunjuk ajar yang telah diberikan oleh beliau kami telah pratikkan sebaik mungkin dan kami amat menghargainya.

Seterusnya, kami ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada Encik Mohd Razi Bin Che Wil diatas kesudian beliau untuk ditemu ramah, memberikan kerjasama yang amat baik serta berkongsi pandangan dan pengalaman beliau dalam bidang Dikir Barat yang amat bermakna buat kami.

Tidak lupa juga kepada ibu bapa kami serta rakan-rakan seperjuangan yang banyak membantu kami dari segi memberikan tunjuk ajar, dorongan dan sokongan moral sepanjang kami menyiapkan projek ini. Terima kasih yang tidak terhingga daripada kami. Akhir kata, terima kasih juga diucapkan kepada semua yang terlibat sama ada secara langsung atau tidak langsung. Tanpa insan- insan yang terlibat ini, sukar untuk kami menyiapkan projek ini dengan jayanya. Terima kasih.

ABSTRAK

ABSTRAK

Abstrak: *Transkrip ini mengandungi temubual bersama Lagenda Dikir Barat Negeri Kelantan iaitu Mohd Razi Bin Che Wil atau lebih dikenali sebagai Rozi Kemang Berduri. Temubual ini dilakukan bertujuan untuk mengetahui lebih lanjut tentang pandangan beliau terhadap keunikan dan keistimewaan di sebalik Dikir Barat. Hal ini kerana, persembahan dikir barat ini tidak luput ditelan zaman dan sehingga kini, dapat dilihat Dikir Barat masih menjadi simbolik atau tarikan di Negeri Kelantan. Namun dengan adanya dikir barat moden, kedudukan seni budaya Dikir barat menjadi goyah. Temubual ini dijalankan di rumah beliau di Jalan Kampung Laut 2, Kelantan. Mohd Razi Bin Che Wil merupakan salah seorang penggiat seni dikir barat sebagai Tok Juara iaitu dalam bidang nyanyian. Oleh yang demikian sepanjang bergelar Tok Juara, banyak dan pelbagai lagu yang dinyanyikan dan dihasilkan oleh beliau. Lagu-lagu beliau juga masih menjadi pilihan generasi muda untuk dinyanyikan dalam persembahan Dikir Barat. Tambahan pula, sebagai seorang lagenda penggiat seni dikir barat yang telah dianugerahkan “Ikon Tok Juara” di Malam Himpunan Dikir Barat 2022 oleh Kerajaan Negeri Kelantan dan Majlis Kebudayaan Negeri Kelantan (MKNK) serta kerjasama Persatuan Dikir Barat Negeri Kelantan (PENDIKIR), pandangan beliau berkaitan dengan keunikan dan keistimewaan di sebalik dikir barat ini amat berharga, dan temubual ini juga sekaligus akan tertumpu kepada latar belakang dan sumbangan beliau di dalam Dikir Barat. Temubual ini akan memberikan pengetahuan yang dapat membuka minda generasi muda untuk memartabatkan lagi budaya Dikir Barat yang sedia ada bukan sahaja di Negeri Kelantan, malah di negeri-negeri seluruh Negara kita Malaysia.*

Kata kunci: *Rozi Kemang Berduri, Dikir barat, Keunikan, Keistimewaan, Dikir Barat Moden*

ISI KANDUNGAN

ISI KANDUNGAN

TAJUK	MUKA SURAT
Penghargaan.....	i
Abstrak	ii
Isi Kandungan.....	iii
Biodata Tokoh.....	iv
Pengenalan.....	v
Transkrip	
Bahagian 1: Latar Belakang Lagenda Penggiat Seni Dikir Barat.....	01
Bahagian 2: Latar Belakang Dikir Barat dan Pengalaman Lagenda Dikir Barat.....	07
Bahagian 3: Pandangan Seorang Lagenda Penggiat Seni Dikir Barat.....	32
Bahagian 4: Anugerah. Dan Harapan.....	44
Rujukan.....	49
Lampiran	
Log Wawancara.....	50
Diari Kajian.....	64
Senarai soalan.....	67
Surat Perjanjian.....	74
Gambar.....	75
Indeks.....	76

BIODATA TOKOH

BIODATA TOKOH

Nama	Mohd Razi Bin Che Wil
Tarikh Lahir	1971
Tempat Lahir	Setiu, Terengganu
Alamat	Kampung Laut, Kelantan
No Telefon	
Nama Gelaran	Rozi Kemang Berduri
Bidang	Tok Juara Dikir Barat

PENGENALAN

PENGENALAN

Dikir Barat merupakan sejenis persembahan yang biasanya dipersembahkan secara berkumpulan. Seorang Tukang Karut iaitu ketua dan Tok Juara akan mengetuai nyanyian, dan awak-awak akan menjadi suara latar dengan suara yang kuat dan lantang. Alat muzik popular yang digunakan dalam persembahan jenis ini termasuk rebana ibu dan anak dan tetawak.

Dikir Barat merupakan sejenis hiburan rakyat yang popular di banyak negara. Ia biasanya dilakukan oleh sekumpulan sekitar 15 hingga 25 orang dan dibahagikan kepada dua bahagian iaitu pemuzik yang memainkan alat dan penyanyi yang menyanyikan lagu tersebut. Dikir barat adalah tradisi perayaan yang telah menjadi popular di pelbagai bahagian dunia. Ia adalah satu cara untuk menyatukan manusia dan mewujudkan masyarakat yang harmoni. Dahulu, ia penting dan berkembang di kampung dan kampung, tetapi kini ia menjadi popular di bandar-bandar juga. Ia sering digunakan dalam upacara dan acara, malah ia dilakukan di peringkat antarabangsa.

Tokoh yang dipilih untuk ditemuramah ialah Encik Mohd Razi Bin Che Wil. Encik Mohd Razi Bin Che Wil adalah salah seorang Tok Juara dalam bidang seni Dikir Barat. Selain itu, beliau juga dikenali oleh ramai penggiat seni Dikir Barat dan juga warga Malaysia oleh kerana beliau telah membuat persembahan di pelbagai buah negeri di Malaysia antaranya adalah Kelantan, Johor, Kedah, Pahang dan beliau juga pernah membuat persembahan di luar negara iaitu di Thailand dan Singapura.

TRANSKRIP

TRANSKRIP

Berikut adalah merupakan temubual sejarah lisan mengenai latar belakang, sumbangan serta pandangan keunikan dan keistimewaan seorang tokoh dalam bidang dikir barat. Bersama-sama kami ialah Mohd Razi Che Wil yang merupakan seorang lagenda penggiat seni dikir barat. Rakaman ini dijalankan pada tarikh 29 Disember 2022 bersamaan dengan hari Khamis pada pukul 3.00 petang bertempat di rumah beliau di Jalan Kampung Laut 2, Kelantan. Temubual ini dikendalikan oleh Wan Nurfitri Athirah Binti Wan A. Azlan dan Wan Nursyaza Ainaa Binti Wan Mazri.

Petunjuk:

WNA: Wan Nurfitri Athirah
WNSA: Wan Nursyaza Ainaa
PR: Pakcik Rozi

BAHAGIAN 1: LATAR BELAKANG LAGENDA PENGGIAT SENI DIKIR BARAT

WNA : Assalamualaikum pakcik.

PR : Waalaikumsalam warahmatullah.

WNA : Pertama sekali boleh pakcik beritahu nama penuh pakcik?

PR : Nama penuh saya Muhammad Razi Bin Che Wil

WNA : Apakah nama gelaran pakcik?

PR : Rozi Kemang Berduri

WNA : Bagaimanakah pakcik Razi mendapat gelaran Rozi Kemang Berduri?

PR : Saya ada satu lagu tu, lagu yang diciptakan oleh arwah Makyeh daripada Thailand pastu saya nyanyi lagu *tu* [itu] tajuk dia Kemang Berduri tajuk dia. Kemang berduri ni [ini] satu sejenis pokok semalu, semalu berduri yang bila kita pijak dia tu [itu], dia akan kembang. Semalu berduri - berduri kalau *klate* [Kelantan] ni [ini] dia panggil kemang berduri. *Kemey* [kemang] berduri. Mengisahkan tentang nasib saya ni *srupo* [serupa] *denga* [dengan] pokok kemang berduri tu lah. Maknanya dia duduk rendah pado [daripada] *ore* [orang], selalu di pijak, pijak, pijak, pijak, pijak [pengulangan kata] tapi dia berduri. Itulah kisah dia. Nama tu diberikan oleh Saudara Nor Jaapa seorang dj RTM dulu di Radio Malaysia Kelantan.

WNA : Selain daripada Rozi Kemang Berduri, apakah nama gelaran lain untuk nama pakcik?

PR : Takde dah. Kalau sebut Rozi Kemang Berduri ni semua orang tau [tahu]. Semua orang tau Rozi Kemang berduri. Semua orang tau [tahu].

WNA : Berapa umur pakcik sekarang?

PR : Tahun 71 [1971] bermaknanya 50 - 51 [51 tahun], 51 [51 tahun].

WNA : Bilakah tarikh lahir pakcik?

PR : *Tuo* [tua] *doh* [dah] ni. [ini]

WNA : Bilakah tarikh lahir pakcik?

PR : Tarikh lahir? *Sudoh* [sudah] tak [tidak] ingat la - [bunyi pinggan jatuh] tak ingat tu [itu] tarikh lahir tu [itu].

WNA : Tak ingat takpe [tidak mengapa].

PR : Tak ingat tak ingat.

WNA : Dimanakah pakcik dilahirkan?

PR : Saya dilahirkan di Setiu Terengganu. IC [kad identiti] pon sebelas [11]. Setiu Terengganu dibesarkan di balik di *Kelantey* [Kelantan] *Umo* [umur] saya *dale* [dalam] tiga dua tahun balik di *Kelantey* [Kelantan]. Dibesarkan di *Kelantey* [Kelantan] *ayoh* [ayah] saya asal orang Melur - Melur Kota Bharu, dia *amik* [ambil] *tanoh* [tanah] di Setiu maka saya dilahirkan di Kampung Gutong [Guntong] Setiu Terengganu.

WNA : Berapa lama pakcik menetap disini?

PR : Sejak *umo* [umur] dua [2] tahun. Bermakna sekarang dah empat puluh sembilan [49] tahun [bunyi ayam berkokok] berada di Kelantan.

WNA : Apakah cita-cita pakcik ketika kecil?

PR : Cita-cita (berdehem) kita tak terfikir sebenarnya nak dikir barat ni [ini] [bunyi pintu] saya ni sebenarnya seorang yang *susoh* [susah] seorang yang *susoh* [susah] daripada *kecik* [kecil] lagi hidup *susoh* [susah] *keluargo* [keluarga] *kito* [kita pon orang *susoh* [susah] [bunyi ayam berkokok] Dulu ada satu kebajikan masyarakat nak *amik* [ambil] *kito* [kita] gi [pergi] - - dulu kalau orang-orang dulu *dio wak gi di sekoloh* [dia bawak pergi sekolah] cacat penglihatan di Johor Bharu sahaja jadi *ayoh* [ayah] saya *tok wi* [tak bagi] ayah saya tak bagi dia nak pelihara la maknanya dia tak bagi *sekoloh dekak* [sekolah dekat] Johor *nuh* [sana]. Jadi saya *pom* [pon] membesar dengan *caro* [cara] *didikei* [didikan] tu [itu] berdasarkan dengan pengalaman ada ada la kita belajar dengan cikgu di Kota Bharu dulu. Belajar braille huruf braille ye dan kalau *sekoloh* [sekolah] formal tu *sekoloh* [sekolah] *caro* [cara] *hok* [yang] biasanya *takdok* [tiada] la. Begitu la

WNA : Boleh kami tahu, apakah hobi pakcik pada masa lapang?

PR : Hobi saya? Tu hobi saya tu [itu] (tunjuk ke arah belalang rusa) (berdehem) belalang rusa tu [itu] seni seni la macam - dikir barat macam gendang tradisional ni [ini], wayang kulit. Semua saya *bulih* [boleh] boleh boleh main [bunyi kunci]. Alat-alat tradisional saya suka main dan saya *suko* [suka] kalau *kiro* [kira] hobi banyak la tapi sebahagian *saje* [sahaja] la. Kesenian lah. Bidang kesenian saya suka.

WNA : Apakah pekerjaan yang pakcik lakukan kini?

PR : Saya sekarang ni (berdehem) - *pekerjae* [pekerjaan] selain daripada bergiat dalam bidang seni, kita buat urutan tradisional dan kita *merubat* [berubat] orang yang ada terkena penyakit-penyakit mistik. Tu [itu] lah *keja* [kerja] saya dan ada PA sistem, yang kita *buak* [buat] sewa untuk orang *kawin* [kahwin] tu je [itu sahaja]. PA sistem.

WNA : Dimanakah pakcik bekerja?

PR : Kalau datang rumah, rumah. Kalau suruh *pegi* [pergi] diluar, diluar. Tak tentu, tak tentu. Bila? tak tentu.

WNA : Apakah pekerjaan pakcik ketika muda?

PR : Ketika muda? Ketika muda saya hanya bergiat dalam seni sahaja. Bergiat dalam seni. Dikir barat tu merata-merata tempak [merata tempat] di Kelantan khususnya di Pahang, Johor, Kedah, *semuo* [semua] *kito* [kita] *gi* [pergi] buat persembahan.

WNA : Berapakah bilangan adik beradik pakcik dan pakcik anak seberapa?

PR : Kita enam [6] orang. Satu emak satu bapak enam [6] orang, adik beradik yang tu [itu] ada dua [2] orang. Yang lain bapak. Saya anak yang kedua. *Laki* [lelaki]

dua [2] perempuan empat [4]. Enam [6]. Cukup enam [6]. (berdehem)

WNA : Boleh kami tahu nama ibubapa pakcik?

PR : Nama ibu saya . Ayah saya Che Wil Bin Che Mat tapi kalau tengok skali [sekali] macam adik beradik. Bukan. *Ayoh* [ayah] sama-sama, *ayoh ayoh namo samo* [ayah nama sama] tapi bukan. *Ayoh* [ayah] *mok mok* [mak mak] saya asal Tumpat *ayoh sayo* [ayah saya] asal orang Melur dan *ayoh* [ayah] dan ibu *sayo* [saya] bin tu [itu] *serupo* [serupa] nama *serupo* [serupa].

Ibu dan bapa pakcik berasal dari mana?

WNA : Berasal daripada - - ibu berasal dari Tumpat, ayah berasal daripada Kampung
PR : Mahligai Melur.

Adakah mereka masih hidup?

WNA : Dia dah meninggal (suara sedih). Dah meninggal *duo-duo* [dua-dua].
PR :

Dimanakah pakcik awal persekolahan pakcik? [bunyi suara budak

WNA : berdehem]
Saya sekolah di Kota Bharu, saya belajar di rumah sahaja. dari di rumah - - *tu tu*
PR : *wey rumoh tok wey gi tu kei* [itu itu Wan, rumah tempat Wan pergi itu kan] -

Rumoh pak kito wak recording tu [rumah tempat kita buat recording itu] situ. Disitu, di berek *duo belah* [dua belas]. Belajar melalui buku dan cikgu ada ajar sampai lah bape taun [berapa tahun] saya belajar? *Pahtu* [lepas itu] saya cuba buat lagu, saya mula menggubah lagu-lagu, mula membuat lagu dan sampai sekarang saya ada *jugok* [juga] menciptakan lagu-lagu dikir barat. Sampai sekarang.

WNA : Dimanakah pakcik mendapatkan pendidikan ketika berada di sekolah menengah?

PR : Macam pakcik cakap tadi, pakcik ni *takde* [tiada] sekolah menengah. Tak ada. Sebabnya pakcik belajar melalui - - pakcik cakap dulu kan pakcik orang susah, jadi bila orang susah pihak kebajikan masyarakat nak *amik* [ambil] pakcik pergi sekolah tapi mak ayah saya tak bagi jadi saya belajar dan belajar dan terus belajar dengan cikgu-cikgu. Buku-buku braille dibekalkan daripada KL [Kuala Lumpur]. Oleh kerana saya ni [ini] nak sangat pandai, nak sangat ilmu, jadi saya cuba belajar. Alhamdulillah [bunyi angin] sampai sekarang ni - - masa saya belajar *tu* [itu] *takde* [tiada] masuk sekolah la, hanya cikgu yang mengajar di rumah sahaja.

BAHAGIAN 2: LATAR BELAKANG DIKIR BARAT DAN PENGALAMAN LAGENDA DIKIR BARAT

WNA : Mengenai latar belakang dikir barat dan pengalaman dikir barat, boleh pakcik terangkan apa itu dikir barat?

PR : Dikir barat ni [ini] satu seni yang di - yang berasal daripada barat. *Bukei bukei* [bukan bukan] barat Amerika *bukei* [bukan] ore [orang] putih, barat ni *sebeloh* [ini sebelah] *lik sano, lik sie* [sebelah sana, sebelah siam] *dio panggil lik barat* [dia panggil sebelah barat]. Satu ore [orang] yang bernama Kampung Tapei Cherei [Tapang Cherang] - - Kampung Ta - - ore *klate* [orang Kelantan] panggil Kampong Tapei [Tapang] ataupun Kampung Tapang, Cherang Kota Bharu Kelantan. *Dio pegi di sebelah* [dia pergi sebelah] Thailand, dia mengambil dikir barat ni daripada Thailand jadi *mari* [datang] di *klate* [Kelantan] ni - jadi dikir barat. Sebab dulu bila sebut Thailand *dio* [dia] panggil *alik* [sebelah] barat *maknonya* [maknanya] *alik nu ah* [sebelah sana la] sebelah Thailand. *Pahtu namo* [lepas itu nama] dige - digelar namo dikir barat itu salah *sor* [satu] salah satu daripada pengertian dikir barat.

WNA : Siapakah yang memulakan nama dikir barat?

PR : Pokleh Tapang *namo dio* [nama dia]. Pokleh Tapang. Pokleh *Tapei* [Tapang]. Dia [Pokleh Tapang] ni dulu daripada - - dia dulu pengasas dikir barat ni *dio* [dia] sebab dia *amik* [ambil] dikir barat daripada Thailand *dio wak mari sini dio* [dia bawa datang sini] namakan dikir *barak* [barat] dan ore [orang] yang pertama [pertama] mengarut dikir barat dan *menjore* [menjuarai] menjuarai - - tok joro [juara] adalah Pokleh Tapei [Tapang]. *Lepah pado tu* [Lepas itu], *kuar* [keluar] Rusuh kelong, *kuar* [keluar] Saleh Jambu, *kuar* [keluar] la Daud Bukit Abau, *kuar* [keluar] Arifin Ana. *Semuo* [semua] tu dah *pegi* [pergi] semua dah.

WNA : Boleh pakcik senaraikan alat-alat muzik yang digunakan dalam dikir barat?

PR : Alat-alat muzik yang digunakan dalam dikir *barak* [barat], rebana ibu, rebana *anok* [anak], canang, gong, marakas ataupun buah rombak yang asalnya - - yang baru ni [ini] timbul tambourine, timbul kesi, yang *lamo ado pak karo* [lama ada empat perkara] saja. *Bana* ibu [rebana ibu], *bana* anak [rebana anak], gong, rebana ibu, rebana anak, gong, canang, romba, marakas. *Limo karo* [lima perkara] saja. Sekarang ni dah - ditokok tambah jadi banyak. Kalau kita dengar dikir barat sekarang ni [ini] dia mula bangun *dio guno* [dia guna] serunai - - tu baru *punyo Wey* [punya Wan] (bercakap dengan Pakcik Wan)

WNA : **Jadi semasa pakcik membuat persembahan alat apa yang pakcik gunakan?**

PR : Rebana

WNA : **Rebana sahaja?**

PR : Rebana - - *semuo semuo* [semua semua] alat la yang pakcik bil - - pakcik kira tadi - - yang pakcik senaraikan tadi. Rebana ibu, rebana anak, gong, canang, buah apa ni [ini] - - marakas ataupun buah romba. *Limo karo* [lima perkara] tu *kito guno* [kita guna]. Sekarang ni dah - - dah banyak karo doh [perkara dah].

WNA : **Berapakah jenis dikir yang terdapat di Malaysia?**

PR : Dikir yang terdapat di Malaysia - - kalau dikir barat satu je. Dikir barat satu je. Dia tak - - dia takde banyak dikir. Tapi kalau dik - - dia ada satu - - kalau nak kira dikir barat satu tapi dikir yang ada satu lagi orang *taktau* [tidak tahu] dikir

labo - dikir labo *hok awok* [yang awak] - - nama apa?

WNA : Saya, Athirah.

PR : Athirah tak pernah *tihat* [lihat] - - tak pernah tengok dikir labo *dok* [kan]?

WNA : Tak [tidak].

PR : Ni *namo apo anak* ni [nama apa anak ini]?

WNSA : Syaza

PR : Syaza pernah tengok?

WNSA : Tengok kat youtube.

PR : Youtube? Tengok kumpulan Pokcik Rozi buat dikir labo. Baru-baru ni ada persembahan di KL [Kuala Lumpur] dikir labo. Dio menggunakan kipas - - dia tak - - dia tak gunakan gendang - gunakan kipas sahaja. Kipas.

WNA : Negeri manakah yang bermulanya dikir barat?

PR : Thailand. Thailand tapi di Thailand *dio* [dia] *tok* [tidak] panggil dikir *barak* [barat]. *Dio* [dia] [orang Thailand] panggil dikir hulu. Dikir hulu untuk dikir *barak* [barat] tu [itu] kalau kita *tau* [tahu] macam *mane* [mana] dikir *barak* [barat] *ngan* [dengan] dikir moden. Okay [baiklah]. Dikir barat dio [dia] menggunakan alat-alat muzik yang *pokcik* [pakcik] senaraikan tadi. Kalau dikir moden *dio* [dia] menggunakan muzik sekarang. Faham? Gitar - - semua sekali la. Itu bukan lagu - - itu bukan dikir barat. Itu lagu daerah. Kalau dengar lagu - - sekarang ni lagu tengah popularkan? Ida Ezrin ke apa ke kan? Itu bukan dikir barat, itu lagu daerah. Lagu dikir barat dia menggunakan gendang, gong *semuo* [semua] sekali. Kalau lain daripada tu muzik, dia [orang] tak panggil dikir barat. Dia [orang] panggil lagu daerah. Kalau orang kata dikir barat, itu orang

taktau [tidak tahu] *pasal* [tentang] seni dikir barat. Itulah sebenarnya. Bukan *kate* [kata] lagu - - lagu moden bukan dikir barat, lagu daerah Kelantan.

WNA : Bagaimanakah cara dikir barat mula terkenal di Kelantan?

PR : Disebabkan Pokleh *Tapei* [Tapang] tadi la - - Pokleh Tapang tadi *bawok* [bawak] dikir *barak* [barat] ni datang ke Kelantan daripada setahun ke setahun - - dikir barat tu [itu] di - - di - - diperbaharui melalui lagu, melalui panduan, melalui *apo namo* [apa nama] ni [ini] persembahan, dia di - - diperbaiki, makin - - ia makin cantik dan ramailah orang-orang muda, lapisan muda, lapisan tua, yang berminat tentang dikir barat ni kerana dikir barat tu diambil daripada - - *sano pon* [sana pun] dengan keadaan yang tidak merosakkan, tidak dirosakkan dan dia mempa memperbaharui pon tidak mencatitkan kesenian itu, maka ia tu - - dikir barat itu di minati oleh masyarakat. *Paham* [faham]?

WNA : Kawasan manakah yang paling aktif melakukan persembahan dikir barat di negeri Kelantan?

PR : Kalau sekarang ni kebanyakan negeri - - kebanyakan jajahan tu banyak la dikir barat. Tapi kawasan Tumpat ni ada banyak - - kawasan Tumpat ni *memey* [memang] *rama* [ramai] aktif dikir barat ni. Salah satunya kumpulan kita di Kampung Seri Tujuh, Cabang *Pak* [Empat], Morak, Kok Keli, banyak banyak banyak. Jajahan Tumpat ni memang banyak.

WNA : Selain di negeri Kelantan, adakah dikir barat juga popular di negeri lain?

PR : Dikir barat ni popular di negeri-negeri lain tapi telah ditokok tambahkan - - kalau - - bukan setakat di negeri, dikir barat ni [ini] telah dipopular - - popular dikir barat ni sampai kepada Singapore. Sampai dan - - Sampai ke Singapore dan di Singapore diubah menjadi kreatif sebab cara-cara dipaluan *pon* [pun] sama tapi tidak *serupo* [serupa]. Sama tapi tidak serupa. Sebab dia - - dia sudah memperbaharui dah. Saya rasa nanti dah suatu hari seni tu akan hilang saya rasa. Kalau kita tidak jaga maka seni kita akan hilang dapat kepada orang lain akan jadi tak seni dah la.

WNA : Berapa ahli kumpulan yang diperlukan dalam setiap persembahan dikir barat?

PR : Ahli kumpulan dia tak tentu. Ada dua puluh [20] orang, dua puluh [20] orang sekali ngan [dengan] *tok joro* [juara], ataupun lima belas [15] orang ataupun dua belas [12] orang, *kito* [kita] *takleh* [tidak boleh] - - dia tak tentu.

WNA : Adakah dikir barat mempunyai syarat-syarat tertentu untuk seseorang itu menyertai kumpulan dikir barat?

PR : Oh syarat. Syarat - - Kalau saya *mudoh* [mudah] *je* [sahaja]. Syaratnya disiplin la. Kalau kita buat - - bekerja tidak dengan disiplin semua *keje* [kerja] tak jadi *an* [kan]. Macam Athirah belajar. Athirah kenalah disiplin. Macam Syaz - Syaza belajar mesti kena disiplin kan? Kalau takde disiplin buat apa *pon* [pun] tak jadi. Tak ikut semua makna semua yang ada di muka bumi ni memang ada peraturan tapi kalau kata - - kalau kita tak ikut peraturan-peraturan tu memang kita tak dapat apa yang kita nak.

WNA : Kebiasaanya dikir barat ini disertai oleh golongan lelaki sahaja, adakah wanita juga boleh turut serta dalam persembahan dikir barat?

PR : Boleh boleh boleh tapi kena tok *joro* [juara] ni wanita, *awok-awok* [awak-awak] ni [ini] wanita. Kalau tok *joro* [juara] ni [ini] *laki-laki* [lelaki] kalau perempuan yang mengikut memang tak boleh la *sebak* [sebab] dari segi faktor suara. Suara *laki-laki* [lelaki] lain. Suara perempuan lain gitu.

WNA : Adakah semua lapisan umur boleh turut serta dalam dikir barat?

PR : Boleh boleh boleh. [mengulang perkataan] Daripada umur lapan [8] tahun, sepuluh [10] tahun sampai lah tua (gelak) *semuo* [semua] boleh. *Tak* [tiada] ada masalah.

WNA : Boleh kami tahu, apakah peringkat umur di kebanyakan dalam kumpulan dikir barat?

PR : Kebanyakan dikir barat ni dalam usia lima belas [15] laa. *budok -budok* [budak-budak] usia lima belas [15] tahun. Kebanyakan lima belas [15] tahun la. Pastu lepas SPM [Sijil Pelajaran Malaysia], tujuh belas [17], lima belas [15], enam belas [16], tujuh belas [17] kalau yang muda-muda. Yang *tuo* [tua] ni ada *jugok* [jugak] tiga puluh [30], empat puluh [40], lima puluh [50] *pon* [pun] ada. Tapi orang tu dah dah dah masak la dah mahir la.

WNA : Dalam satu kumpulan dikir barat, adakah semua ahli kumpulan

memainkan peranan yang sama?

PR : Setiap orang dalam kumpulan *tu* [itu] ada peranan masing-masing. Kalau *awok-awok* [awak-awak] ni dia - - dia nak jad - - nak berikan sesuatu yang baik la. Berikan sesuatu yang terbaik. Dia punya komitmen semua la. *Die kene* [dia kena] - - *awok-awok* [awak-awak] mesti serasi dengan alat muzik - - alat muzik tu *pon* [pun] - - alat-alat muzik memainkan peranan yang penting. Tapi kalau *awok-awok* [awak-awak] *tu* [itu] tidak ikut saluran betul maka dia tidak akan jadi dikir *barak* [barat] tu. Dia akan jadi cacamerba. [bunyi orang bersin] Dia akan - - dia tidak akan jadi kese - keserasian maka benda tu tak *sedak* [sedap] la.

WNA : Siapakah yang memainkan peranan penting dalam kumpulan dikir barat?

PR : Tok *joro* [juara] dan tukang karut. Tok *joro* [juara] *hok membawak* [yang membawa] lagu meng menjuarai lagu *ataupon* [ataupun] lagu solo *mulo-mulo* [mula-mula] lepas *tu* [itu] *awok-awok* [awak-awak] *ikuk* [ikut] (berdehem) lepas *tu abih* [habis] tok *joro* [juara] *tu* [itu] tukang karut ni ulas apo [apa] yang isi dalam kata-kata tok *joro* [juara] itu tadi. Perkataan tok *joro* [juara] tadi diulas oleh tukang karut. Kalau tok *joro* [juara] bawak lagu kucing, tukang karut ulas apa itu kucing. Kucing ni dia makan apa, kucing ni dia hidup berapa tahun. Maknanya tukang karut yang ulas semuanya

WNA : Apakah perbezaan antara ahli kumpulan yang memainkan peranan tersebut?

PR : (berdehem) Beza macam mana?

WNA : Apakah perbezaan antara ahli kumpulan yang memainkan peranan tersebut?

PR : [bunyi ayam berkokok] Perbezaan dia - - dia macam - - kalau juara, tok *joro* [juara] tu [itu] (berdehem) tok *joro* [juara] tu *bawok* [bawa] lagu pemuzik haruslah mengikut apa yang di letakkan (simulasi alunan vokal o) apa ni - - oleh tok *joro* [juara] tersebut. Kalau tidak dia akan jadi tak tentu hala. [bunyi ayam berkokok]

WNA : **Berapa lamakah masa yang diperlukan untuk membuat latihan dikir barat?**

PR : Kalau *budok-budok* [budak-budak] ni *lambak sikik* [lambat sikit]. Dia nak - - Dia nak betul-betul mahir dalam setahun dia berlatih, setahun baru dia mahir. Dia nak - - nak mencapai suara yang tinggi, dia nak - - nak mencapai keserasian dengan suara dengan alat-alat muzik haa dia lamo sikik [lama sikit] kalau *peringkak* [peringkat] dewasa ni dio *cepat sikik* [dia cepat sikit]

WNA : **Kebiasaannya, berapa lamakah masa diambil untuk satu-satu persembahan dikir barat?**

PR : Tak tentu. Kalau persembahan tempat kenduri lama dua [2] jam, tiga [3] jam, kalau persembahan biasa ni lama dua [2] jam, tiga [3] jam. Persembahan aaa di program-program kerajaan lima [5] minit, sepuluh [10] minit, duo [dua] puluh [20] minit, dua [2] minit pon ada. Tak tentu.

- WNA : Adakah dikir barat ini boleh dimainkan khusus di majlis-majlis tertentu?**
- PR : Boleh boleh. Di majlis orang *kawin* [kahwin] boleh, majlis hari jadi boleh, majlis apa-apa *pon* [pun] boleh. Apa-apa sahaja boleh. Asal orang panggil *bereh* [beres].
- WNA : Bagaimanakah persembahan dikir barat dipersembahkan? Dari segi suara dan lain-lain?**
- PR : (berdehem) sekali lagi sekali lagi
- WNA : Bagaimanakah persembahan dikir barat dipersembahkan? Dari segi suara dan lain-lain?
- PR : Dia *kene* [dia kena] serasi la. *Die kene* [dia kena] serasi [bunyi orang batuk]. Dia kena - - keserasian tu kena ada [bunyi ayam berkokok]. Dari segi suara tok *joro* [juara], dari segi tempo dok [kan]. Nak memulakan tempo tu
- WNA : Sebelum memulakan dikir barat, apakah persediaan-persediaan (aktiviti) yang dilakukan oleh ahli kumpulan dikir barat?**
- PR : Kalau kita pergi di tempat program dia ada - - dia pakai baju seragam. Baju seragam *pahtu* [selepas itu] dia menggunakan - apa tengkolok pakaian tanjak ni [ini] kan. Tu tu [itu itu] untuk - - mengikut kepada program yang dianjurkan. Kalau program biasa, dia pakai baju biasa la. Persediaan awal permulaan baju dan kedua *pulok* [pula] persediaan alat-alat muzik tu [itu] cukup.

WNA : Apakah aktiviti pertama untuk memulakan sesuatu persembahan dikir barat?

PR : Aktiviti *pertamo* [pertama] adalah kita tabuh dulu, tabuh ni dia panggil *bukok* [buka] panggung. Sebelum buat persembahan dia tabuh [buka panggung] dulu. *Lepah pado* [lepas daripada] tabuh [buka panggung] baru *dio* [dia] buat persembahan.

WNA : Apakah aktiviti terakhir yang dilakukan dalam sesuatu persembahan?

PR : Wau *bulei* [bulan]. Bila tamat *joro* [juara] tamat - - tamat menyanyi semua *habih* [habis] *maso* [masa] persembahan tarik (nyanyi lagu wau bulan) tu [itu] *penyudoh dio* [penyudah dia]

WNA : Mengapakah persembahan dikir barat dilakukan secara duduk?

PR : *Kalu* [kalau] dikir barat ni bangun bermakna nya - - dikir barat ni boleh bangun hanya tukang karut sahaja boleh bangun. Tapi sekarang ni tok *joro* [juara] pon bangun. Tukang karut dan penyanyi je bangun. Yang awak-awak mesti duduk. Rebana mesti duduk.

WNA : Adakah bunga tarian yang dilakukan oleh awok-awok mengikut jenis irama tertentu?

PR : *Bungo-bungo* [bunga-bunga] tu kita nak buat macam-macam mana *pon takpe* [pun tidak mengapa]. *Bungo* [bunga] tu *takde* [tiada] masalah. Cuma *bia* [biar] kena dengan iramanya. *Bia* [biar] kena dengan tepukannya (tepuk tangan).

Jangan tepukan lain, *bungo* [bunga] lain. Dia [dikir barat] nak serasi dengan alat muzik dengan suara dengan bungo [bunga] tarian itu. *Dio* [dia] [dikir barat] nak serasi - - dio [dia] [dikir barat] taknak macam - jadi macam *huru-haro* [huru-hara] taknak [tidak mahu]. Tak [tidak] cantik lah.

WNA : Sebelum persembahan dilakukan, adakah perlunya sebuah latihan?

PR : Memang perlu. Memang kita perlu latihan supaya persembahan kita tu berjalan dengan lancar. Tidak menjadi haru-biru. Tidak menjadi - - dia dikir *barak* [barat] ni sebenarnya dia agak rumit sikit sebab suara dia bukan macam koir. Kalau koir dia macam (mendemonstrasi nyanyian vocal) dalam 'a' tu dia banyak suara. Ne-ga-ra-ku (nyanyi lagu negaraku). Dikir barat ni dia [dikir barat] nak suara tu - nak satu yang kata *duo* [dua] puluh orang tu nak suara tu menjadi satu. Kalu [kalau] 'a' 'o' (demonstrasi vocal) *tokse* [taknak] 'a' 'o' (mendatar) taknak. Dia nak bagi satu suara tu ramai-ramai.

WNA : Semasa persembahan dikir barat dilakukan, adakah memerlukan tempat atau pentas yang khusus?

PR : Tak *jugak* [juga]. Ikut program la. *Kalu* [kalau] program tu [itu] menggunakan pentas, pentas la, *kalu* [kalau] program tu [itu] menggunakan santai, santai la.

WNSA : Apakah yang membezakan dikir barat dan dikir labo?

PR : Dikir barat *dio* [dia] menggunakan rebana dan seluruh alat muzik yang sama waktu dengannya. Dikir labo hanya menggunakan kipas *kecik* [kecil] sahaja dan

dikir labo ni [ini] *ado* [ada] *setengoh* [setengah] bangun *ado setengoh* [ada setengah] duduk. Dikir *barak* [barat] ni semuo [semua] duduk. Itu perbezaan dia.

WNSA : Apakah persamaan dikir barat dan dikir labo?

PR : Dikir *barak* [barat] dia [dikir barat] menggunakan bahasa melayu, dikir labo *dio* [dia] [dikir labo] menggunakan bahasa Parsi ‘wow ya do ja re la e e la thol mu ki ro wa ya si ga’ itu *bahaso* [bahasa] Parsi *lamo* [lama].

WNSA : Pada waktu bilakah dikir barat sering dipersembahkan?

PR : Pada waktu-waktu majlis yang - yang dipanggil. Waktu majlis. Pagi ya, tengahari ya, petang biasa malam la. Dio [dia] [waktu persembahan] ada *jugok* [juga] tengahari, *ado jugok* [ada juga] pagi, petang ada. Tapi kebanyakan malam.

WNSA : Adakah persembahan terjejas sekiranya salah seorang ahli tidak dapat menghadiri diri?

PR : Tidak tidak tidak [mengulang perkataan] terjejas. Tapi kalau satu alat muzik *takde* [tiada] terjejas lah. Contohnya *takde* [tiada] gong. Terjejas la. *Takleh nak wak* [tidak boleh buat]. Kalau *awok-awok sore duo takdok takpo* [awak-awak seorang dua tidak mengapa]

WNSA : Apakah objektif ataupun tujuan setiap kali dikir barat dipersembahkan?

PR : Tujuannya adalah untuk memeriahkan suasana, untuk merapatkan silaturrahim.
Untuk untuk untuk [mengulang perkataan] *blako semuo* [semua].

WNSA : Adakah dikir barat dikategorikan sebagai aktiviti kebudayaan?

PR : Memang la. Dikir barat dan kebudayaan Kelantan ataupun kebudayaan melayu yang diwarisi oleh datuk nenek kita di zaman-zaman dulu sampai sekarang.

WNSA : Apakah kandungan lagu dalam dikir barat?

PR : Ada lagu berbentuk nasihat, ada lagu berbentuk kemasyarakatan, ada lagu berbentuk percintaan [suara budak] ada macam-macam.

WNSA : Berapakah durasi untuk sebuah lagu dikir barat?

PR : Banyak lah. Banyak banyak. Banyak.

WNSA : Ada berapakah jenis lagu yang sering dipersembahkan dalam dikir barat?

PR : Tak [tidak] tentu la kalau setiap persembahan dikir barat tu kebanyakan kita - - tiga - - tiga lagu - - lagu *joro* [juara], kadang-kadang duo [dua] lagu. Lagu *joro* [juara] pahtu terus dengan *ngaroh* [mengarah] terus dengan nyanyi. Kadang-

kadang *duo* [dua] lagu *joro* [juara]. Kadang-kadang *tigo* [tiga]. *Kade-kade kalu duo kumpule* [kadang-kadang kalau dua kumpulan], *duo* [dua] lagu, sebelah ni *duo* [sebelah ini dua] lagu (tunjuk sebelah kiri) *sebeloh* ni *duo* [sebelah ini dua] lagu (tunjuk sebelah kanan) maknanya empat lagu. *Gitu*. [begitu]

WNSA : Irama yang selalu dimainkan ketika membuat persembahan dikir barat?

PR : Ada mace-mace irama. Ada irama hindustan, ada irama klasik, ada irama *mok* [mak] yong, macam-macam.

WNSA : Adakah setiap lagu mempunyai hak cipta?

PR : Ada. - - - [bunyi telefon]

WNSA : Adakah dikir barat mempunyai genre yang tertentu dalam lagunya?

PR : Macam mana genre tu [itu]?

WNA : Genre tu [itu] macam laju ke slow ke.

PR : Laju, tempo?

WNA : Pop ke.

PR : Kita boleh buat *mace-mace* [macam-macam]. Ada yang rentak laju, ada yang slow, ada yang boleh buat lagu pop. Boleh, balada *mace-mace* [macam-macam]. *Cumo* [Cuma] jangan merosakkan dikir barat tulah [itulah].

WNSA : Bolehkah lagu dipinjam oleh kumpulan lain?

PR : Boleh, *takdok* [tiada] masalah.

WNSA : Adakah lagu yang dinyanyikan mempunyai pengajarannya yang tersendiri?

PR : Ada lagu nasihat - lagu berunsur nasihat tu [itu] lagu berunsur - kemasyarakatan, ada lagu berunsur tentang jiwa, ada lagu berunsur tentang - kemanusiaan, *ado mace-mace* [ada macam- macam].

WNSA : Berapakah kadar bayaran yang diperlukan untuk kumpulan mempersembahkan dikir barat?

PR : Bayaran dalam persembahan tu [itu] ada lima [5] ratus, [bunyi kertas] ada tujuh [7] ratus, ada seribu [1000], ada empat [4] ribu. Paling jauh empat ribu [4000]

WNSA : Berapakah bajet yang diperlukan untuk membuat [bunyi orang batuk] persembahan?

PR : Bajet - - orang yang memanggil ke macam mana?

WNA : Bajet kita sendiri

WNSA : Ha [mengiyakan]

PR : Bajet kita sendiri - - *takdok* [tiada] *kalu nga keto tu minyok keto mulo-mulo nok bubuh* [kalau dengan kereta itu minyak kereta mula-mula nak diisi] (ketawa). *Adolah dale* [adalah dalam] - *kalu tigo buah keto tu ukurey* [kalau tiga buah kereta itu ukuran] jauh dekat. Biasanya *kalu tigo buah kereto tu ado* [kalau tiga buah kereta itu ada] seratus permulaan - - empat [4] *buah* [buah] [suara budak]

WNSA : Mengenai pengalaman dalam dikir barat, sejak bilakah wujudnya minat berdikir barat?

PR : [Bunyi tepukan di paha] Pakcik minat dikir barat ni [ini] umur *pokcik kecil* [pakcik kecil] lagi. Tujuh [7] tahun *lapey* [lapan] [8] tahun tu [itu] *pokcik* [pakcik] minat *doh* [doh] *pokcik* [pakcik] dah berdikir dah masa tu [itu] - dah buat dikir barat dah.

WNSA : Bagaimanakah pakcik boleh mula bergiat dalam bidang dikir barat?

PR : Minat - minat (berdehem) kita minat daripada *kecik dey* [kecil dan] - - dulu-dulu mok ayoh sayo [mak ayah saya] - *terutamo* [terutama] sekali *mok la ayoh takpo* [mak lah ayah tidak mengapa] *mok tokwi sayo* [mak tak bagi saya] berdikir barat - Dia [mak tokoh] tak bagi, *lepas pado tu dia nampok sayo doh*

[selepas pada itu dia nampak saya dah] bergiat *nampak aktif nampak berjaya*
doh sayo dale [nampak aktif nampak berjaya dah saya dalam] seni dikir barat ni
[ini], maka dia [mak tokoh] membenarkan [bunyi ayam berkokok] *dio tok*
maroh [dia tak marah].

WNSA : Adakah dikir barat ini turun temurun daripada keluarga pakcik?

PR : Turun temurun - *ayoh sayo* [ayah saya] pun dikir barat, *keluargo alik ayoh sayo*
[keluarga sebelah ayah saya] dikir barat, *keluargo alik mok* [keluarga sebelah
mak] saya dikir barat. Jadi turun temurun [bunyi tepukan di paha].

**WNSA : [Bunyi orang batuk] Adakah ibubapa pakcik memberi sokongan kepada
pakcik untuk [bunyi orang berdehem] bergiat dalam dikir barat?**

PR : Memang dia [mak ayah tokoh] bagi sokongan, dia [mak ayah tokoh] bagi
galakan [bunyi tepukan paha] untuk saya buat. Dia kata “Nak buat, buat betul-
betul, kalau nak main-main dia *tokwi* [tak bagi]”. Jadi sayo [saya] menggunakan
kesempatan yang telah diberikan oleh *keduo ibu bapo sayo* [kedua ibu bapa
saya] [bunyi ayam berkokok] *sayo* [saya] gunakan sebaik-baik mungkin.

WNSA : Adakah dikir barat ini adalah salah satu hobi pakcik ketika masa lapang?

PR : Hobi *kito meme* [kita memang] menyanyi. Dikir barat tu [itu] *meme* [bunyi tidak dapat dikenal pasti] *duk* [duduk] di bibir mulut *kito* [kita], meniti di mulut *kito sokmo* [kita selalu].

WNSA : Siapakah idola pakcik secara umum?

PR : Idola *sayo* [saya] Daud Bukit Aba [Abal]. *Arwoh* [Arwah] Daud Bukit Aba [Abal] *tulah* [itulah] idola *sayo* [saya] yang paling *sayo* [saya] minat sekali - yang paling *sayo* [saya] minat Daud Bukit Aba [Abal] *kalu tok jogho* [kalau tok juara]. *Kalu tuke karut sayo* [kalau tukang karut saya] minat Semey Wau Bule [Seman Wau Bulan], Matyeh, *dea* [dan] beberapa orang lagi [bunyi kertas diselak].

WNSA : Pernahkah pakcik bekerjasama dengan beliau?

PR : Pernah - *banyak* [banyak] kali [bunyi kertas diselak] - *semaso* [semasa] dia [Daud Bukit Abal] hidup lah [bunyi kertas diselak serta ayam berkokok] *dia mati nok wak kerjasamo apo lagi dok* [dia meninggal nak buat kerjasama apa lagi kan] (ketawa) [bunyi tepukan paha].

WNSA : Siapakah yang mula memberikan dorongan kepada pakcik untuk

menceburi bidang ini?

PR : Kawan-kawan lepas tu [itu] orang-orang tua di kampung. Dio [dia] [orang-orang tua di kampung] *kato* [berkata] “*Kalu nok* [Kalau nak] buat, buat betul-betul *jange* [jangan] main-main” [bunyi ayam berkokok] - “*Kalu nok* [Kalau nak] belajar, belajar betul-betul, *jange* [jangan] main-main, *jange sekerat jale* [jangan separuh jalan] - *kalu nok* [kalau nak] belajar *ugamo* [Agama], belajar betul-betul. *Nok* [Nak] belajar dikir barat belajar betul-betul”.

WNSA : Kenapa pakcik mengidolakan beliau?

PR : *Pertamo* [Pertama] sekali lagu dia [Daud Bukit Abal] Lagu dia [Daud Bukit Abal] memberikan pengertian lagu dia [Daud Bukit Abal] banyak memberikan pengajaran. Yang *keduo soro dio tu* [kedua suara dia itu] - *dea* [dan] yang *ketigo* [ketiga] pantun rima - - Dikir barat ni *sebenarnya* [ini sebenarnya] pantun - *cubo* [cuba] kalau Syaza ataupun Athirah pernah dengar lagu dikir barat dia kata pantun pantun “Sememangnya indah hidup bercinta [bunyi ayam berkokok] tapi tak [tidak] semudah apa yang dikata. Terkadang kala jiwa terseksa. Menahan resah bahan asrama”. Itu pantun.

WNSA : Sudah berapa lama pakcik menceburi bidang ini?

PR : Daripada umur 8 tahun - sampai sekarang tak [tidak] tahu *berapo lamo* [berapa

lama].

WNSA : Apakah peranan pakcik dalam dikir barat? Adakah dalam nyanyian ataupun pemuzik?

PR : Pemuzik pun boleh, juara pun boleh, nyanyi pun boleh, tukang karut pun boleh.

WNSA : Adakah pakcik Tok Juara atau Tukang karut?

PR : Tok Jogho - kena faham tu *tok jogho* tu [itu tok juara itu]. Juara dia panggil, juaranya ialah [bunyi ayam berkokok] bukan johan - Tok jogho - dikir barat dia panggil juaranya Rozi Kemang Berduri, bukan juara ni [ini] macam bukan dapat tempat pertamo [pertama] - kena faham - Juara Setengah panggil *tok jogho* [tok juara]. *Tok Jogho* ni [Tok juara ini] penyanyi solo mula-mula - sebelum *pado awak-awok tu* [pada awak-awak itu] ikut, *dio* [dia] [Tok Juara] buat *mulo-mulo* [mula-mula].

WNSA : Mengapakah pakcik memilih untuk menjadi Tok Juara berbanding Tukang karut? [bunyi ayam berkokok]

PR : (Berdehem) *tok jogho* ni [tok juara ini] dia *mudoh* [mudah] sikit. Tukang karut ni *payoh* [ini susah] sikit. Sebab kami tidak menghafal, kami mengikut pada

sebutan rima pantun orang sebut tu, kita lukis. Orang ni [ini] eja kita pukul - S-A-Y-A *hokni* [yang ini] saya eja - Orang *tu* [itu] eja saya pukul “saya” - tukang karut macam tu [itu] - - gitu [begitu].

WNSA : Apakah perbezaan diantara Tok Juara dan Tukang karut?

PR : *Tok jogho* [Tok Juara] perbezaan dia - mulo-mulo *dio* [dia] [Tok Juara] persembahan tu [itu] *tok jogho* [tok juara] yang *mulo-mulo* [mula-mula] [bunyi ayam berkokok] *lepas pado tok jogho* tu [selepas pada tok Juara itu] baru tukang karut [bunyi tepukan paha].

WNSA : Adakah pakcik juga merupakan penulis lirik untuk lagu dikir barat?
[bunyi datang dari dapur]

PR : *Ado jugok* [Ada juga].

WNSA : Bagaimanakah pakcik terinspirasi untuk membuat lagu?

PR : Mengikut *maso-maso* [masa- masa] tertentulah [bunyi cawan] - *maso maso* [masa masa] - - *ado lagu ni kito tok* [ada lagu ini kita tidak] boleh nak - *kalu dio nok keluar dio tok kiro maso* [kalau dia nak keluar dia tak kira masa] - *dio nok* [dia nak] keluar, *dio* [dia] keluar *kito* [kita] pun *record* [rakam] dulu - kalau

kito dok [kita tidak] *record* [rakam] *hile* [hilang] - *tok kiro maso kito nok tido ko* [tidak kira masa kita nak tidur ke] [bunyi ayam berkokok] *maso kito duk jale kaki ko* [masa kita duduk seorang ke] - *Maso kito duk* [masa kita duduk] - *sore-sore ko kebanyokkea sore-sore* [seorang - seorang ke kebanyakan seorang-seorang] lah . *Kito duk* [Kita duduk] mengenang saat-saat *bersamomu* [bersamamu] - - Aduuuu [nada seronok] - Saat-saat *bersamo* [bersama] kekasih - saat-saat *bersamo gewe* [bersama kekasih] dulu. Saat-saat *kito* [kita] sedih. Maka keluarlah lagu “Sesudah malam siang pun tiba, tenggelam impian timbul yang nyata” - - Aduuuu [nada seronok].

WNSA : Bilakah pakcik mula dikenali [bunyi tepukan paha] ramai?

PR : Pakcik ni [ini] - - tahun 90-an [1990 an] - hujung tahun sembilan puluh enam [1996] pakcik mula-mula dah naik dah. *Mulo* [mula] buat lagu, *mulo* [mula] aktif - - Dulu pakcik pen muzik - - *mulo-mulo* [mula-mula] *pokcik jogho* [pakcik tok juara] - *Tok jogho* [Tok Juara] *lepas pado tu breti jogho* [selepas pada itu berhenti tok juara] kejap pakcik belajar muzik - main muzik - - Tokwea [Pakcik Wan] tahu - - Main muzik *lepas pado tu pokcik masuk ko arena tok jogho semula* [selepas pada itu pakcik masuk ke arena Tok Juara kembali] - - *Pokcik kurang doh la* [Pakcik kurang dah la] muzik. Bagi orang lain *pulok* [pula] [bunyi tepukan paha].

WNSA : Adakah pakcik boleh bermain alatan muzik dikir barat?

PR : InshaAllah [Jika Allah menghendaki] *buleh* [boleh] - *buleh* [boleh] main rebana - *buleh* [boleh] main gong, *buleh* [boleh] main romba [alat muzik dikir barat] - *buleh* [boleh] main macam-macam dalam dikir barat tu [itu] *sayo buleh main semo* [saya boleh main semua].

WNSA : Siapakah yang mengajar pakcik bermain alat dikir barat?

PR : *Takdok belaja* [Tidak belajar] - - Saya *suko* [suka] meniru - *Dea selepas pado sayo dewasa* [Dan selepas pada saya dewasa] *sayo ado ambik* [saya ada ambil] sikit ilmu dengan Poksu Agi, *seorang tuke rebano* [seorang tukang rebana] yang veteran dan yang - - [bunyi tepukan paha] *Kito belaja nga dio tu kito panda doh cumo* [Kita belajar dengan dia itu kita pandai dah cuma] kita betul - memperbetulkan apa yang tak betul.

WNSA : Dimanakah tempat mula-mula pakcik melakukan persembahan dikir barat?

PR : *Tok* [Tak] ingat tu [itu] - - *kalu mulo-mulo pokcik belaja* [kalau mula-mula pakcik belajar] di kampung *pokcik* [pakcik] Kok Keli - *kalu* [kalau] buat persembahan tu [itu] - *tok* [tak] ingat *doh* [dah] - Beribu kali, beratus ratus ratus ratus [mengulang perkataan] - - tak ingat.

WNSA : Adakah pakcik menganggotai sesebuah kumpulan dikir barat?

PR : (Berdehem) *kalu nok kiro banyok* [kalau nak kira banyak] kumpulan *pokcik* [pakcik] dulu - tapi sekarang ni [ini] pakcik - kumpulan pakcik kumpulan Seri Remaja Kok Keli [nama kumpulan diki barat] masih ada lagi. Kumpulan tu [itu] ditubuhkan dalam tahun 2003 sampai sekarang ada lagi tahun 2023 [bunyi alunan ayat Al - Quran]. Maknanya 20 tahun. Masih lagi ado [ada] [bunyi tepukan paha].

WNSA : Adakah pakcik sedang melatih pelapis untuk dikir barat kumpulan pakcik?

PR : *Meme- meme* [Memang- memang] *ado ado ado* [ada ada ada] [mengulang perkataan]. *Ado banyok* [Ada banyak] lapis - Tu tu tu [itu itu itu] (menunjukkan kepada sekumpulan pelapis baharu) yang - (berdehem) yang pelapis-pelapis tu [tu] *ado* [ada] [bunyi tepukan paha].

WNSA : Adakah pakcik mempunyai laman sosial seperti Facebook [suara orang]?

PR : Ada. Facebook ada, Youtube ada, TikTok pun ada. *Hok mano tok* [yang mana tak] *follow* [mengikuti] lagi tu [itu] *follow follow follow* [mengikuti mengikuti]

mengikuti] - Rozi Kemang Berduri dua [2] *follow follow* [mengikuti mengikuti
- Nanti *follow* [mengikuti] [bunyi tepukan paha]

WNSA : Bagaimanakah pakcik berhubung dengan peminat-peminat pakcik [bunyi alunan Ayat Al- Quran]?

PR : Melalui *Tiktok* [Media Sosial] - melalui video-video melalui *live* [langsung] - - Banyaklah.

WNSA : Sebelum ini pernahkah pakcik ditemu ramah oleh pihak media ataupun pelajar?

PR : *Banyok* [Banyak - *wak* [buat] dokumentari pun *ado* [ada] - *banyok* [banyak] Astro [Rancangan Televisyen] pun *maghi* [datang] *Sport Check in Check Out* [Rancangan Television] dulu - Macam macam ado. [ada] [bunyi alunan Ayat AlQuran serta kertas diselak].

BAHAGIAN 3: PANDANGAN SEORANG LAGENDA PENGGIAT SENI DIKIR BARAT

WNSA : [Bunyi kertas diselak] Mengenai pandangan seorang lagenda penggiat seni dikir barat. Pada pandangan pakcik apakah keistimewaan yang ada pada

dikir barat?

PR : Dikir Barat ni [ini] merupakan seni yang paling unik sekali di - di Malaysia - - Takdok [tiada] - - [bunyi alunan Ayat Al- Quran] Dia [Dikir Barat] mempunyai keistimewaan yang tersendiri - Dia [Dikir Barat] mempunyai kelembutan [bunyi kambing]. Dia [Dikir Barat] mempunyai [bunyi benda jatuh] - - mudah difahami untuk kita sampaikan mesej-mesej kepada masyarakat dan semua jenis.

WNSA : **Dari segi manakah keunikan dikir barat ini dikenal pasti? [Bunyi alunan ayat Al-Quran]**

PR : [Bunyi alunan ayat Al-Quran] Dari segi muziknya, dari segi alunan lagunya - dari segi persembahannya.

WNSA : *[Bunyi alunan ayat Al-Quran] Apakah keunikan dan keistimewaan dikir barat yang tiada pada dikir lain?*

PR : Yang tiada pada dikir lain, keistimewaan dia yang takdok pado bendo-bendo [tiada pada benda-benda] lain? [mengulang soalan]

WNSA : Ya

PR : Sebab bendo [benda] lain takdok rebano [tiada rebana] [Bunyi alunan ayat Al-Quran]. Kalau rebano [rebana] kompong macam tu - - Dikir Barat ni dio keistimewaan dio [dia keistimewaan dia] tersendiri - maknonyo bendo [maknanya benda] tu [itu] lahir daripada kelembutan seseorang yang membawo

[membawa] lagu tersebut - seseorang yang memainkan muzik tersebut. [Bunyi alunan ayat Al-Quran] sebab kita dalam seni ni [ini] kita berdirik kita menyanyi dengan jiwa [jiwa]. Kita bukan sekadar kita menyanyi terlaung-laung - macam tu [itu] je [saja] - kita menggunakan jiwa. Sebab tu [itu] saya bila saya nyanyi kadang-kadang saya rasa saya ni [ini] lagu tu [itu] masuk dalam jiwa dalam jiwa kita - - Apa-apa yang kita nak buat, kita mesti ikhlas dan mesti buat dengan jiwa kita - Jangan buat dengan - tanpa jiwa maknonyo [maknanya] lagu tu [itu] tok [tak] hidup.

WNSA : [suara orang] Apakah keunikan dan keistimewaan dikir barat ini menjadi punca ianya masih dikenali ramai sehingga generasi sekarang?

PR : Puncanyo [Puncanya] adalah lagu - yang digubah oleh - orang-orang lama, orang-orang baru yang membuatkan lagu itu jadi popular [terkenal] kerano [kerana] kadang-kadang ia seni kato [kata] lagu tu [itu] [bunyi tepukan paha] buatan orang suko [suka] dan irama berbezo- bezo [berbeza- beza]. Itu yang dikir barat ini dapat bertahan - dengan lebih lamo [lama] - tamboh-tamboh [Tambah-tambah] penyanyi dio [dia] handsome [kacak] pulok [pula] - Lagilah terkenal [bunyi tepukan paha].

WNSA : Pada pandangan pakcik, dengan adanya keunikan dan keistimewaan dikir

barat tersebut adakah ianya mampu berkembang ke peringkat antarabangsa?

PR : Memang - Memang - boleh berkembang - Mungkin - Sebab dikir barat ni [ini] bukan setakat di Malaysia, di Singapore [Singapura] pun ado [ada] - di - kalau di Malaysia Sabah Sarawak pun ada. Di Singapore [Singapura] banyak kumpulan- kumpulan dikir barat yang telah mengambil Dikir barat di Negeri Kelantan bawa [bawa] balik ke Singapore [Singapura] dan digubah [digubah] sikit sikit sikit [mengulang perkataan].

WNSA : Pada pandangan pakcik, adakah dikir barat mempunyai persaingannya yang tersendiri?

PR : Memang - ada persaingan - - mengikut pada persembahan masing masinglah - - kalau orang tu [itu] dikenali ramai - kalau kita ni [ini] [bunyi tepukan paha] orang-orang baru memang susah nak challenge [cabar] orang-orang lama orang tak kan panggil kita, orang akan panggil orang-orang yang popular [terkenal] [bunyi tepukan paha] tu [itu] persaingan dia. Dikir barat ni [ini] sebenarnya macam produk - produk - kalau produk kita baik maka orang akan beli. Betul dok? [Tak] - kalau produk kita tak baik, kita buatlah macam mana pun orang takkan beli sebab orang tahu produk ni tak cantik, tak elok, tak baik. Jadi orang akan cari yang baik. Orang akan cari yang berkualiti.

WNA : [bunyi tepukan paha] Apakah kenangan manis sepanjang pakcik memberikan sumbangan ketika menceburi bidang dikir barat?

PR : Kenangan manis [mengulang soalan] - banyok [banyak] - - 'Kenangan bersamamu kasih' (bernyanyi) - - Banyok [banyak] la - saya pun tokleh [tidak boleh] nak cerito [cerita] sebab banyok dooh [banyak sangat]. Kenangan manis pun ado [ada], kenangan pahit pun ado [ada] suko [suka] pun ado[ada] duko [duka] pun ado [ada] [diselangi dengan bunyi tepukan paha] - - banyak.

WNA : Apakah kenangan mencabar sepanjang pakcik memberikan sumbangan ketika menceburi bidang dikir barat [bunyi alunan ayat Al-Quran]?

PR : Kenangan mencabar ketika kumpulan pakcik jadi histeria - jadi macam mistik -. Keno guno-guno [kena guna-guna] orang, jadi tak sedarkan diri - selamo duo [selama dua] [2] hari itu kenangan yang paling pakcik tokleh lupo [tidak boleh lupa] sekali. Dalam masa pertandingan pakcik keno [kena] - - Dikir barat ni [ini] dio ado [dia ada] macam kalau orang tu [itu] - ni [ini] dia nak menang kan, dio [dia] buat mace-mace caro [macam-macam cara] - dio [dia] buat guna-guna - dio [dia] sihir - orang tak tahu sebenarnya tu [itu]. Kalau awak masuk dale bidea [dalam bidang] dikir barat ni [ini] awak tahu macam mana macam mana. [mengulang perkataan]

WNA : Sebagai penggiat seni yang sudah lama berkecimpung dalam dikir barat ini, apakah perasaan pakcik apabila lagu yang pakcik ubah masih dipersembahkan?

PR : Rasa suka, rasa bangga dan gembira

WNA : Apakah perasaan pakcik apabila setiap kali membuat persembahan dikir barat?

PR : Rasa - - macam mana nak cakap - suka - suka dan bangga - tapi ada juga kadang-kadang tidak menepati masa kita tidak menepati kedudukan kita [bunyi alunan ayat Al-Quran] tidak memuaskan ada jugak tapi kita tak masuk dalam memori kita la kan kita *ambik* [ambil] yang indah-indah saja

WNA : Apakah pandangan pakcik terhadap pelapis baru?

PR : Pandangan pakcik tentang *budok-budok* [budak-budak] baru ni [ini] *dio keno* [dia kena] - - setiap apa yang *kito nok* [kita nak] buat ni [ini] kito [kita] kena belajar, *keno ado* [kena ada] guru [tarik nafas] sekolah pun *keno ado* [kena ada] cikgu kan - baru kita ni [ini] dapat ilmu yang baik - kalau kita belajar sendiri kita main tiru-tiru, kita tak dapat kesenian yang sempurna sebenarnya - sebab kita hanya meniru sahaja - kalau kita nak menjadi seorang seniman yang

disegani yang *pertamo* [pertama] sekali kita *keno* [kena] ada ilmu - sebelum pada kita ada ilmu kita kena belajar - barulah kita dapat ilmu dan kita boleh ajarkan ilmu kita kepada orang lain pula baru jadi ilmu tu [itu] bermunafaat [bermanfaat] [bunyi tepukan paha].

WNA : Adakah pelapis baru dapat mengekalkan keunikan dan keistimewaan yang ada pada dikir barat?

PR : Kalau dikir barat tu [itu] tidak diubah dengan masukkan elemen-elemen barat - elemen-elemen yang tidak sesuai dengan dikir barat - Boleh - tetapi kalau [kalau] terlalu *menguboh* [mengubah] sehingga menjadi cacat kesenian itu sehingga menjadi - kesenian itu menjadikan rosak maka dia dikir barat tu [itu] akan hilang, sebab sekarang ni [ini] kita nak dikir barat ni [ini] dikenali daripada kanak-kanak - daripada remaja sampai ke orang tua - kalau kita terlalu *menguboh* [mengubah] - terlalu banyak - dia [Dikir Barat] akan lari daripada kesenian asli. Maka [bunyi notifikasi telefon] itu bukan dinamakan Dikir Barat.

WNA : Apakah pesanan pakcik kepada pelapis baru supaya keistimewaan dan keunikan dikir barat dipelihara?

PR : Kekalkan keaslian dikir barat - dan jangan buat sesuatu yang menyalahi dengan dikir barat - dan menggunakan - benda-benda alat peralatan dikir barat tu [itu]

jangan ditokok tambah benda lain - jangan ditokok tambah benda yang bukan-bukan di dalam kesenian itu [bunyi alunan ayat Al-Quran].

WNA : Adakah pembaharuan perlu dilakukan ataupun hanya kekalkan keunikan dan keistimewaan dikir barat tersebut?

PR : Perlu di - dipembaharui - tapi seperti yang saya nyatakan tadi, jangan sampai merosak keaslian kesenian [bunyi kertas diselak] tersebut.

WNA : Bagaimanakah cara untuk menerapkan minat golongan muda terhadap dikir barat untuk masa yang akan datang?

PR : Mula-mula sekali kita kena bagi dia [golongan muda] faham apa itu seni apa itu seni dan apa itu dikir barat - dan apa fungsi dikir barat tersebut - bila dia faham seni, bila dia faham kelembutan yang ada pada seni, yang ada di dalam dikir barat, yang ada di dalam persembahan, yang ada di dalam tarian. Maka dia *nok*[nak] mengkaji dan *dio suko pado* [dia suka pada] dikir barat. [bunyi alunan ayat Al-Quran].

WNA : Pada pandangan pakcik, adakah dikir barat mampu mengeratkan hubungan silaturrahim?

PR : Betul, dikir barat jugok mampu mempertemukan yang jauh - yang jauh kita pertemukan, yang lamo dok jupo - dia [Dikir Barat] mempertemukan jadi jadi erat - jadi dekat - - dan *ado jugok pokcik berjumpo* [ada juga pakcik berjumpa] dengan kawan-kawan *pokcik* [pakcik] *saing-saing pokcik hok lamo dok jupo* [kawan-kawan pakcik yang lama tak jumpa] - bila *ado* [ada] dikir barat *terjumpo* [terjumpa] - dan dia dapat mengukuhkan tali persaudaraan dengan ahli-ahli sebuah kumpulan - - sebab dalam dikir barat tu [itu] kita ada disiplin [bunyi tepukan paha] yang pertama sekali kita ada disiplin [bunyi tepukan paha] yang pertama sekali kita ada hormat-menghormati [bunyi tepukan paha] di antara satu sama lain - dalam dikir barat, tanpa kita ada disiplin, tanpa kita ada, apa nama ni [ini] kesatuan yang kukuh, maka kumpulan itu tidak akan menjadi [bunyi alunan ayat Al- Quran].

WNA : **[Bunyi alunan ayat Al-Quran] Pada pandangan pakcik, bagaimanakah cara untuk mengembangkan dikir barat pada orang ramai terutama di luar Kelantan?**

PR : *Menggunokan* [Menggunakan] bahasa yang mudah difahami - *menggunokan* [menggunakan] bahasa yang mudah difahami oleh semua lapisan - - orang Kelantan *buleh* [boleh] dengar, orang Pahang *buleh* [boleh] dengar, orang Melaka *buleh* [boleh] dengar- InshaAllah [Dengan Izin Allah] mereka akan *terimo* [terima] dikir barat ni [ini] - mengikut kesesuaian negeri-negeri tertentu

kito [kita] buat persembahan - negeri *ni* [ini] kita tengok - negeri *ni* [ni] macam mana kita nak buat persembahan. Kelantan orang *kato* [kata] dah tahu *doh* [dah] *function* [fungsi] *dio* [dia] macam *mano* [mana] - *kalu kito gi kat* [kalau kita pergi dekat] negeri apa namo [nama] *ni* [ini] Melaka contohnya ataupun Pahang, apa yang orang Pahang suko [suka] - apa makanan pahang yang *sedak* [sedap] - *Ikey* [ikan] Patin[bunyi ayam berkokok] cerita pasal *ikey* [ikan] patin - cerita pasal bandar-bandar pahang ataupun gunung-gunung bukit-bukau - *caro-caro* [cara-cara] masyarakat pahang - cerita- cerita tempat [bunyi tepukan paha] tempat yang yang kita pergi -[bunyi ayam berkokok] kalau Melaka cerita pasal bandar Melaka sejarah, bandar bersejarah kan - - gitu [begitu][bunyi tepukan paha].

WNA : Bagaimanakah cara untuk dikir barat tersebut masuk ke dalam jiwa golongan muda?

PR : *Pertamo* [Pertama] sekali *kito keno* [kita kena] buat sesuatu *ni* [ini] kena ada kejujuran dan keikhlasan [bunyi ayam berkokok]. Menyanyi dengan satu jiwa yang harmoni, [bunyi orang batuk] jiwa yang suci murni - jangan kita menyanyi sekadar menyanyi sahaja.

WNSA : Apakah perbezaan keunikan dan keistimewaan dikir barat dahulu dan

sekarang iaitu dikir barat moden? [bunyi ayam berkokok]

PR : Dikir barat moden yang menggunakan - muzik seperti gitar, seperti drum, seperti keyboard, seperti - - macam-macam lah - - alat muzik - dulu menggunakan alat tradisional, dengang gong dan sebagainya, itu perbezaannya.

WNSA : Pada pandangan pakcik, adakah dikir barat moden memberikan kesan kepada keunikan dan keistimewaan dikir barat terdahulu?

PR : [bunyi ayam berkokok] Sebenarnya pakcik tidak nampak itu semua - sebab lagu lagu - - selagi diorang menggunakan alat -alat muzik moden. Maka dia tidak akan menjadi keaslian lagi hanya bahasa bahasa kelantan - tapi dia takkan jadi asli lagi, dia akan jadi moden.

WNSA : Apakah kesan jika generasi muda melupakan dikir barat?

PR : [Bunyi ayam berkokok] Macam mana saya nak cakap - (berdehem) Apa kesan dia - - kalau - kalau orang orang sekarang ni [ini] tidak meminati dikir barat lagi maka kesannya dikir barat tu [itu] akan pupus [nada ketawa] dan akan tak boleh dipersembahkan lagi sebab orang dah tak minat dikir barat. [bunyi tepukan paha] Sebab tu [itu] *kito oghe mudo ni kito keno jago* [sebab itu kita orang muda ini kita kena jaga] dikir barat ni [ini] jangan bagi pupus - jangan memperbaharui terlampau banyak sehingga merosakkan keaslian dikir barat itu

sendiri.

WNSA : Dapatkah dikir barat dipertahankan untuk masa yang akan datang?

PR : InshaAllah [Dengan izin Allah] kalau kita pandai mengolahkannya, kalau kita pandai jaganya maka sampai bila-bila dia tahan - tapi kalau selapis-lapis dulu berlainan dengan lapis sekarang, lapis sekarang berlainan lagi dengan lapis sekarang, sekarang sekarang [mengulang perkataan] depan depan depan [mengulang perkataan]. Dio [dia] tu [itu] akan hilang begitu saja - - sikit lagi orang orang [bunyi tepukan paha] budok-budok kito tok kenal doh [budak-budak kita tak kenal dah] apa itu dikir barat, jadi sekarang ni kita nak jago supaya [jaga supaya] bila kita takde [tak ada] nanti - bila anak anak cucu kita ada nanti dia tahu ni [ini] dikir barat ni [ini] dikir barat. Atuk [Datuk] aku dulu dikir barat,ni [ini] macam ni [ini] dikir barat bila kita merosakkan dikir barat - sampai ke tahap yang parah. Maka anak cucu kita sendiri - suatu ketika nanti, dia [anak cucu] tak kan tahu apo [apa] itu dikir barat.

BAHAGIAN 4: ANUGERAH DAN HARAPAN

WNSA : Mengenai anugerah dan harapan, sepanjang pakcik menceburi bidang dikir barat ini, apakah pengiktirafan atau anugerah yang pernah pakcik terima?

PR : *Pokcik boleh* [Pakcik boleh] Tokoh Budayawan Negeri Kelantan - pada tahun 2017 - - dewan OKU negeri Kelantan sebab pakcik yang dikir barat. [bunyi alunan ayat Al-Quran]. *Pahtu* [Selepas itu] boleh anugerah Tokoh - Jogho [Juara] Dikir Barat [bunyi ayam berkokok] dalam awal tahun baru ni [ini] [bunyi benda jatuh] - dan boleh - - tiga [3] kali pakcik *boleh* [boleh] anugerah semasa pakcik berkecimpung dalam bidang seni dikir barat.

WNSA : Pada pandangan pakcik, apakah sumbangan yang pakcik telah sumbangkan dalam dikir barat sehingga dianugerahkan 'Ikon Tok Juara'?

PR : [bunyi alunan ayat Al-Quran] Sumbangan tu - - pakcik nak cakap pun tak boleh sebenarnya - terlalu banyak [bunyi tepukan paha] mungkin orang tengok keadaan persembahan kita tu [itu] baik. Persembahan kita tu [itu] menarik bagi diorang, dan disiplin kita jaga - - Sebenarnya untuk mendapat sesuatu ni [ini] macam pokcik [pakcik] cakap tadilah. Kalau kita membuat sesuatu [bunyi tepukan paha] ni [ini] - kita kena ada- betul-betul kita buat betul-betul - maknanya bila orang kata nak pukul sembilan [9], pukul lapan [8] kita dah ada

kat sana. [bunyi tepukan paha serta bunyi alunan ayat Al-Quran] Kalau nak pukul lapan [8] Pukul tujuh [7] kita dah ada kat sana. Maknanya disiplin tu [itu] penting - Bila disiplin tu [itu] penting maknanya [maknanya] - apa yang kita nak, dapat - sebab orang melihat seluruh masyarakat [bunyi azan] seluruh kakitangan kerajaan bila kita buat persembahan [bunyi ketukan] dia[kakitangan kerajaan] tengok - mungkin oleh sebab tu [itu] [bunyi tepukan paha] mungkin pakcik ni [ini] terpilih. [bunyi azan] Sebab kumpulan pakcik mungkin terbaik daripada orang lain. Macam tulah [itulah].

WNSA : Adakah pakcik rasa sumbangan yang pakcik sumbangkan sebelum ini berbaloi setelah dianugerahkan anugerah tersebut?

PR : [Bunyi suara orang bercakap] Alhamdulillah [Syukur Kehadrat Ilahi] la pakcik rasa - sekurang-kurangnya - - Pakcik rasa berbangga dan rasa bersyukur, bila karya-karya pakcik ni [ini] disukai oleh masyarakat - dan disukai oleh pihak-pihak tertentu.

WNSA : Apakah perasaan pakcik apabila orang menghubungi pakcik untuk menghadiri [bunyi berdehem] majlis penganugerahan tersebut?

PR : Pakcik rasa macam tak percaya “Eh betul ke ni betul ke ni” - Pakcik tak percaya [bunyi tepukan paha].

WNSA : Pernahkah kisah pakcik sebagai seorang lagenda penggiat seni dikir barat disiarkan dimana-mana akhbar atau siaran tv?

PR : Pernah pernah [mengulang perkataan]

WNSA : Boleh pakcik kongsi nama akhbar atau siaran tersebut?

PR : [Bunyi ayam berkokok] Siaran - tv1 - Salam pantai timur - taktau [tidak tahu] la - ingat tak ingat - Salam pantai timur - *lepas kalu* [selepas kalu] Astro *check in check out* [Rancangan television] - *Lepas tu* [Selepas itu] kita pernah di *interview* [temu bual] oleh [bunyi ayam berkokok] daripada *Australia* [Negara] - datang untuk buat kajian dan untuk buat dikir barat dan untuk buat dokumentari. Banyak jugaklah orang-orang dari luar [bunyi] dan - - pakcik pernah pergi ke *Singapore* [Singapura] untuk buat persembahan Pakcik pernah pergi ke - Thailand, selatan Thailand di toksatong [Tok Sarong] [nama tempat di Selatan Thailand] [bunyi ayam berkokok].

WNSA : Adakah pakcik mempunyai pelapis dari keluarga pakcik sendiri?

PR : Pelapis ada anak anak saudara adalah yang ingin melanjutkan [bunyi kertas diselak] seni yang pakcik - miliki – warisi.

WNSA : Apakah harapan pakcik terhadap beliau untuk sambung legasi pakcik?

PR : Harapan pakcik semoga apa yang pakcik cita-citakan berhasil dengan kesungguhan pelapis pelapis yang pakcik ajar sekarang ni [ini]. Hanya kesungguhan saja, hanya komitmen saja [bunyi ayam berkokok] hanya disiplin saja yang boleh menentukan kejayaan kita dari segala bidang yang kita ceburi.

WNSA : Sebelum mengakhiri sesi soal jawab ini, apakah harapan kepada pelapis terhadap dikir barat?

PR : Harapan pakcik sebagai orang lama kepada pelapis-pelapis baru. Jagalah kesenian ini, [bunyi kertas diselak] jagalah dikir barat ini supaya jangan jatuh ke tangan orang lain [bunyi ayam berkokok] - bila jatuh ke tangan - orang yang tidak faham tentang seni maka rosaklah kesenian yang telah diturunkan oleh nenek [bunyi kertas diselak] moyang kita Daripada dulu sampai sekarang.

Dengan ini tamatlah sesi temubual mengenai latar belakang, sumbangan serta pandangan keunikan dan keistimewaan oleh Mohd Razi Che Wil sebagai seorang lagenda penggiat seni dikir barat ini. Kami mengucapkan terima kasih di atas kesudian dan kerjasama yang diberikan oleh beliau dalam menyempurnakan wawancara ini. Adalah diharapkan dengan hasil temubual ini dapat menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam bidang dikir barat para penyelidik pada masa akan datang. Sekian, terima kasih.

RUJUKAN

(n.d.). *Dikir Barat*. PORTAL RASMI KEMENTERIAN KOMUNIKASI DAN DIGITAL.
<https://www.kkmm.gov.my/foto/65-bahankpkk/dokumen/542-dikir-barat>

Muhammad Ikhran Fadhly Hussin (2022, Mei 23). *Kelantan Berikan Penghargaan kepada Pendikir Barat*. Dewan Budaya.
<https://dewanbudaya.jendeladbpm.my/2022/05/23/1904/>

LAMPIRAN

LOG WAWANCARA

Wan Nurfitri Athirah Binti Wan A.Azlan dan Wan Nursyaza Ainaa Binti Wan Mazri menemubual Mohd Razi Che Wil, yang dilahirkan pada 1971, di Setiu Terengganu. Temubual dijalankan di rumah beliau di Jalan kampung Laut 2, Kelantan mengenai pengalaman serta pandangan beliau mengenai keunikan dan keistimewaan Dikir Barat.

MASA	SUBJEK	NAMA/TEMPAT/RUJUKAN
BAHAGIAN 1: LATAR BELAKANG LAGENDA PENGGIAT SENI DIKIR BARAT		
00:53	Nama dan gelaran tokoh	• Muhammad Razi Bin Che Wil • Rozi Kemang Berduri
1:06	Asal usul nama gelaran	• Daripada lagu yang bertajuk Kemang berduri yang diciptakan oleh arwah Makyeh • Nama diberikan oleh Saudara Nor Jaapa
02:36	Biodata tokoh	• 51 tahun • Setiu Terengganu • 49 tahun menetap di Kelantan • Dikir barat • Belalang rusa dan dikir barat • Bergiat dalam bidang seni dan buat urutan tradisional serta berubat orang yang terkena penyakit mistik.
06:13	Tempat kerja tokoh	• Dirumah • Diluar

06:28	Pekerjaan tokoh ketika muda	• Bergiat dalam bidang seni
06:50	Bilangan adik-beradik tokoh	• 6 orang
07:15	Nama ibu bapa tokoh	• Che Wil Bin Che Mat
07:45	Asal Usul ibu bapa tokoh	• Ibu berasal dari Tumpat • Ayah berasal dari Kampung Mahligai Melur
08:08	Latar belakang pendidikan	• Kota bharu • Buku braille • Kuala Lumpur • Belajar di rumah
BAHAGIAN 2: LATAR BELAKANG DIKIR BARAT DAN PENGALAMAN LAGENDA DIKIR BARAT		
09:49	Dikir Barat	• Seni yang berasal dari Barat • Kampung Tapang Cherang • Kota Bharu Kelantan • Thailand
11:01	Orang yang memulakan nama Dikir Barat	• Pokleh Tapang • Pengasas Dikir Barat • Thailand • Tok juara • Rusuh Kelong • Saleh Jambu • Daud Bukit Abau • Arifin Ana
11:36	Alat muzik Dikir Barat	• Rebana Ibu • Rebana anak

		• Canang • Gong • Marakas/ buah rombak • Tambourine • Kesi • Serunai
12:26	Alat yang digunakan oleh tokoh ketika membuat persembahan	• Rebana Ibu • Rebana Anak • Gong • Canang • Buah marakas/ buah romba
12:50	Jenis Dikir	• Dikir Barat • Dikir Labo
13:37	Negeri yang memulakan Dikir Barat	• Thailand • Dikir Hulu • Dikir Modern • Gitar • Lagu daerah
14:42	Cara Dikir Barat mula terkenal di Kelantan	• Pokleh Tapang • Kelantan • Lagu • Panduan • Persembahan
15:51	Kawasan paling aktif melakukan persembahan Dikir Barat	• Kawasan Tumpat • Kampung Seri Tujuh • Cabang Empat • Morak • Kok Keli

16:24	Negeri yang popular Dikir Barat	• Singapore • Menjadi kreatif
17:15	Bilangan ahli kumpulan yang diperlukan untuk persembahan	• Dua puluh orang • Tok Juara • Lima belas orang • Dua belas orang
17:35	Syarat untuk menyertai kumpulan Dikir Barat	• Disiplin
18:17	Ahli Wanita dalam Dikir Barat	• Tok juara adalah Wanita • Awak-Awak adalah Wanita • Faktor suara
18:51	Umur yang dibenarkan menyertai Dikir Barat	• Lapan tahun • Sepuluh tahun • Sampai tua
19:05	Peringkat umur di kebanyakan kumpulan dalam Dikir Barat	• Lima belas tahun • Lepas SPM • Tujuh belas tahun • Enam belas tahun • Tua • Tiga puluh tahun • Empat puluh tahun • Lima puluh tahun
19:41	Peranan ahli kumpulan Dikir Barat	• Awak-awak beri komitmen • Serasi dengan muzik
20:30	Peranan penting dalam Dikir Barat	• Tok Juara • Tukang Karut • Menjuarai lagu

		• Awak-awak ikut lepas habis Tok Juara • Tukang Karut mengulas apa yang dikatakan Tok Juara
21:22	Perbezaan peranan dalam Dikir Barat	• Tok Juara bawa lagu
22:14	Masa untuk Latihan Dikir Barat	• Setahun • Mencapai suara yang tinggi • Mencapai keserasian suara dengan alat muzik • Peringkat dewasa memerlukan masa yang singkat
22:53	Masa untuk sebuah persembahan Dikir Barat	• Dua jam • Tiga jam • Lima minit • Sepuluh minit • Dua puluh minit • Dua minit
23:22	Majlis khusus untuk persembahan Dikir Barat	• Majlis kahwin • Majlis hari jadi
23:37	Cara Dikir Barat dipersembahkan dari segi suara	• Serasi • Suara tok Juara • Tempo
24:15	Persediaan yang dilakukan sebelum memulakan Dikir Barat	• Pakai baju seragam • Tengkolok pakaian tanjak • Mengikut program yang dianjurkan

		• Baju biasa • Persediaan alat muzik
25:17	Aktiviti pertama untuk memulakan persembahan Dikir Barat	• Tabuh • Buka panggung
25:38	Aktiviti terakhir untuk memulakan persembahan Dikir Barat	• Wau bulan
25:57	Persembahan dikir barat dilakukan secara duduk	• Hanya Tukang Karut boleh bangun • Tok Juara • Tukang karut dan penyanyi boleh bangun • Awak-awak duduk • Rebana duduk
26:25	Bunga irama tarian yang dilakukan oleh awak-awak	• Irama kena dengan tepukan • Kena serasi
27:02	Latihan sebelum persembahan	• Perlu Latihan • Berjalan dengan lancer • Banyak suara menjadi satu
27:55	Tempat untuk persembahan Dikir Barat	• Ikut program • Pentas • Santai
28:14	Perbzaan Dikr Barat dan Dikir Labo	• Menggunakan rebana • Menggunakan kipas kecil • Dikir Labo setengah bangun, setengah duduk • Dikir Barat semua duduk
28:38	Persamaan Dikir Barat dan Dikir Labo	• Dikir Barat menggunakan

		bahasa melayu • Dikir Labo menggunakan bahasa Parsi lama
29:13	Waktu yang sering Dikir Barat dipersembahkan	• Waktu majlis • Pagi • Tengahari • malam
29:36	Kesan salah seorang tidak hadirkan diri	• satu alat muzik tiada, terjejas • awak-awak tiada seorang, dua tidak mengapa
29:35	Objektif Dikir Barat dipersembahkan	• Memeriahkan suasa • Merapatkan silaturrahim
30:12	Dikir Barat sebagai aktiviti kebudayaan	• Kebudayaan Kelantan • Kebudayaan melayu • Diwarisi datuk nenek zaman dulu
30:28	Kandungan dalam lagu Dikir Barat	• Berbentuk nasihat • Berbentuk kemasyarakatan • Berbentuk percintaan
30:46	Durasi lagu Dikir Barat	• Banyak
30:56	Bilangan lagu yang sering dipersembahkan dalam dikir barat	• Tiga lagu • Dua lagu • Empat lagu
31:32	Irama yang selalu dimainkan ketika membuat persembahan dikir barat	• Irama Hindustan • Irama Klasik • Irama Mok Yong
31:47	Setiap lagu mempunyai hak cipta	• Ada

31.50	Lagu dalam Dikir Barat	• Genre lagu Dikir Barat pop, balada. • Lagu Dikir Barat boleh dipinjam oleh kumpulan lain • Pengajaran seperti berunsur kemasyarakatan, jiwa, kemanusiaan.
32.50	Kadar bayaran, bajet persembahan Dikir Barat	• Lima ratus sehingga empat ribu ringgit • Bajet permulaan seratus ringgit untuk minyak tiga buah kereta
33.40	Wujud minat berdir barat	• 7 tahun atau 8 tahun
34.00	Mula bergiat dalam bidang Dikir Barat	• Kerana minat dalam Dikir Barat
34.25	Turun temurun	• Keluarga sebelah ayah dan mak tokoh berdir barat
34.39	Sokongan untuk bergiat dalam Dikir Barat	• Kedua ibu bapa memberikan sokongan
34.57	Hobi Tokoh	• Dikir barat merupakan salah satu hobi tokoh
35.12	Idola Tokoh	• Daud Bukit Abal • Seman Wau Bulan • Matyeh • Pernah berkerjasama dengan Daud Bukit Abal

		• Meminati Daud Bukit Abal kerana lagunya banyak pengajaran dan suara idola.
35.49	Dorongan	• Kawan- kawan Tokoh • Orang Kampung
36.47	Tempoh Tokoh menceburi bidang Dikir barat	• Dari umur 8 tahun sehingga sekarang
37.01	Peranan Tokoh dalam Dikir Barat	• Pemuzik dan Nyanyian • Nyanyian iaitu Tok Juara • Memilih Tok Juara kerana lebih senang berbanding Tukang Karut
38. 21	Perbezaan Tok Juara dan Tukang Karut	• Tok Juara mula-mula melakukan persembahan disusuli dengan Tukang Karut
38.40	Penulis lirik lagu Dikir Barat	• Tokoh juga merupakan penulis lirik lagu Dikir Barat
38.50	Inspirasi dalam membuat lagu	• Ketika berseorangan
39. 41	Tokoh dikenali ramai	• Tahun 1990 an iaitu 1996
40.19	Alatan muzik Dikir Barat	• Tokoh boleh bermain rebana, gong dan semua jenis alatan muzik Dikir Barat • Belajar dengan Paksu Agi
41.02	Tempat mula-mula melakukan persembahan	• Tidak ingat • Belajar di Kampung Kok

		Keli
41.19	Kumpulan Dikir Barat Tokoh	• Kumpulan Seri Remaja Kok Keli • Tahun 2003
41.51	Melatih pelapis	• Ya, sedang melatih pelapis
42.04	Laman Sosial Tokoh	• Youtube, Facebook, Tiktok • Rozi Kemang Berduri 2
42.19	Peminat- peminat Tokoh	• Berhubung melalui Tiktok
42.32	Pengalaman ditemu ramah	• Astro, saluran Check in Check Out • Dokumentari

BAHAGIAN 3: PANDANGAN SEORANG LAGENDA PENGGIAT SENI DIKIR BARAT

42.50	Pandangan Tokoh mengenai keistimewaan Dikir Barat	• Kelembutan • Mudah difahami untuk sampaikan mesej-mesej kepada masyarakat dan semua jenis
43.18	Pandangan Tokoh mengenai keunikan Dikir Barat	• Dari segi muzik, alunan lagu dan persembahan
43.35	Keunikan dan keistimewaan yang tiada pada Dikir lain	• Rebana • Kelembutan seseorang yang memainkan muzik dan membawa lagu
44.34	Keunikan dan keistimewaan Dikir Barat menjadi punca masih dikenali ramai	• Lagu • Lagu digubah oleh orang lama, dibawa oleh orang

		baru • Seni kata dalam lagu dan irama yang berbeza-beza punca masih dapat bertahan
45.10	Keunikan dan keistimewaan Dikir Barat mampu berkembang ke peringkat Antarabangsa	• Boleh berkembang • Singapura
45.48	Persaingan dalam Dikir Barat	• Mengikut persembahan masing-masing • Orang baru memang susah nak bersaing dengan orang yang dikenali ramai, terkenal
46.38	Kenangan	• Kenangan manis banyak • Kenangan mencabar, kumpulan Tokoh histeria ketika pertandingan
47.53	Perasaan Tokoh	• Rasa suka, bangga dan gembira ketika lagunya masih dipersembahkan • Perasaan suka dan bangga setiap kali membuat persembahan.
48.40	Pandangan Tokoh terhadap Pelapis Dikir Barat	• Kena belajar dengan guru dan mendapat ilmu yang baik • Pelapis dapat mengekalkan keunikan dan keistimewaan Dikir

		barat jika Dikir Barat tidak dimasukkan elemen-elemen Barat yang tidak sesuai dengannya. Jika terlalu mengubah Dikir Barat, maka Dikir Barat lari dari kesenian keaslian • Pesanan Tokoh kekalkan keaslian Dikir Barat, jangan menokok tambah benda yang bukan- bukan
50.53	Pandangan Tokoh tentang pembaharuan perlu dilakukan atau hanya kekalkan keunikan dan keistimewaan Dikir Barat	• Perlu diperbaharui • Janagn sampai merosak keaslian kesenian Dikri Barat
51.17	Pandangan tokoh tentang Cara menerapkan minat golongan muda terhadap Dikir Barat	• Kena faham tentang seni, fungsi Dikir Barat
52.01	Pandangan tokoh terhadap Dikir Barat mampu mengeratkan hubungan silaturrahim	• Dikir Barat dapat mempertemukan yang jauh. • Mengukuhkan tali persaudaraan
52.54	Pandangan tokoh tentang cara mengembangkan Dikir Barat pada orang ramai di luar Kelantan	• Menggunakan bahasa yang mudah difahami • Menceritakan yang berkaitan dengan negeri • Pahang • Melaka • Ikan Patin

		• Makanan Pahang • Bandar Bersejarah
54.16	Pandangan Tokoh terhadap cara Dikir Barat masuk ke jiwa Golongan Muda	• Buat sesuatu dengan kejujuran, keikhlasan • Menyanyi dengan satu jiwa yang harmoni, suci murni
54.38	Perbezaan keunikan dan keistimewaan Dikir Barat dahulu dengan Dikir Barat Moden	• Dikir Barat moden menggunakan muzik seperti gitar, drum, keyboard. • Dikir Barat menggunakan alat tradisional, gong, dengang
55.04	Pandangan Tokoh tentang dikir bara moden memberikan kesan kepada keunikan dan keistimewaan dikir barat terdahulu	• Menggunakan alat muzik moden • Tidak ada keaslian • Hanya menggunakan Bahasa Kelantan
55.33	Kesan generasi muda melupakan Dikir Barat	• Pupus • Tidak dipersembahkan lagi
56.21	Dikir Barat dipertahankan untuk masa akan datang	• Kalau pandai mengolahkannya, pandai jaga akan dapat bertahan • Kalau berlainan, Dikir Barat tidak akan dikenali oleh generasi yang akan datang

BAHAGIAN 4: ANUGERAH DAN HARAPAN		
57.19	Anugerah Tokoh	• 2017 - Tokoh Budayawan Negeri Kelantan • 2022 – Ikon Tok Juara
58.05	Sumbangan Tokoh sehingga dianugerahkan ‘Ikon Tok Juara’	• Persembahan baik, menarik • Disiplin • Kumpulan terbaik • Karya disukai masyarakat dan pihak-pihak tertentu
60.06	Perasaan Tokoh ketika diminta menghadiri majlis penganugerahan	• Tak percaya
60.22	Kisah Tokoh disiarkan di akhbar dan siaran televisyen	• Salam Pantai Timur • Astro • Check In Check Out • Temu bual dari Australia
61.26	Pelapis Tokoh	• Anak saudara Tokoh
61.41	Harapan Tokoh terhadap pelapis untuk menyambung legasi beliau	• Berhasil dengan kesungguhan • Komitmen • Disiplin
62.10	Harapan Tokoh kepada pelapis Dikir Barat	• Jagalah kesenian Dikir Barat • Jangan jatuh ketas orang yang salah tiada seni.

DIARI KAJIAN

Masa	Tarikh	Perkara	Tindakan
2.00 petang - 5.00 petang	18/10/2022	<u>Pemilihan Tokoh</u> Proses pemilihan tokoh diantara dua tokoh Dikir Barat yang masih tersedia iaitu Mohd Razi Che Wil yang dikenali sebagai Rozi Kemang Berduri dan Che Awang Hamid yang dikenali sebagai Hamid Budaya.	Mohd Razi Che Wil yang dikenali sebagai Rozi Kemang Berduri dipilih menjadi tokoh veteran kami untuk kami melakukan kajian.
2.00 petang - 5.00 petang	1/11/2022	<u>Abstrak</u> Proses membuat abstrak berkenaan dengan tokoh yang dipilih iaitu Mohd Razi Che Wil selepas mendapat persetujuan daripada pensyarah, Puan Nurulannisa Binti Abdullah	Menghantar abstrak yang telah dibuat dan selepas membuat perundingan dengan pensyarah, ayat abstrak disusun semula untuk penghasilan abstrak yang lebih baik
2.00 petang - 6.00 petang	6/12/2022	<u>Proposal</u> Membuat proposal berkaitan dengan keunikan dan keistimewaan Dikir Barat, permasalahan kajian serta tokoh yang ingin dikaji.	Menghantar proposal yang dibuat berkaitan dengan keunikan dan keistimewaan Dikir Barat, permasalahan kajian serta tokoh yang ingin dikaji.
9.00 pagi - 12.00 tengahari	6/12/2022	<u>Persediaan awal</u> Membuat persediaan awal melalui software 'Microsoft Power Point'	Menghantar persediaan awal kepada Pensyarah di dalam 'Google Classroom'

		berkenaan dengan biodata dan sebab pemilihan Tokoh dipilih.	
2.00 petang - 5.00 petang	8/12/2022	<u>Soal selidik</u> Menyediakan soalan yang akan ditanya kepada tokoh yang dipilih ketika melakukan wawancara.	Berjumpa dengan pensyarah iaitu Puan Nurulannisa Binti Abdullah untuk membuat rundingan tentang soalan yang dibuat berkaitan dengan tajuk dan tokoh yang dipilih.
3.00 petang - 5.00 petang	29/12/2022	<u>Wawancara</u> Wawancara dijalankan di rumah Tokoh di Jalan Kampung Laut 2 selepas mendapat persetujuan untuk ditemuramah	Wawancara dilakukan sebaik sahaja tiba di rumah Tokoh dengan menyediakan medium untuk merakam audio dan video. Rakaman dilakukan sepanjang wawancara berlangsung.
2.00 petang - 6.00 petang	18/1/2023	<u>Penulisan artikel</u> Selepas wawancara selesai dan mendengar audio yang telah direkodkan sepanjang wawancara tersebut, proses menulis artikel mula dijalankan tentang kajian serta hasil kajian yang bertajuk “Keunikan dan Keistimewaan Dikir Barat dalam mempertahankan Seni Budaya Kelantan”	Menghantar artikel yang telah siap kepada Puan Nurulannisa Binti Abdullah di dalam ‘Google Classroom’.

8.00 pagi - 6.00 petang	10/2/2023	<u>Penyediaan transkrip</u> Proses penyediaan transkrip dilakukan mengikut garis panduan yang telah ditetapkan selepas proses pendengaran semula audio dan video yang telah direkodkan sepanjang wawancara tokoh berlangsung.	Penyediaan transkrip dihantar kepada pensyarah melalui platform 'Google Classroom'
9.00 malam	10/2/2023	<u>Medium dan rakaman maklumat</u> Medium dan rakaman yang digunakan ketika wawancara dilakukan dimuat naik ke 'Google Drive' kemudian dihantar kepada Puan Nurulannisa Binti Abdullah.	Menghantar medium dan rakaman maklumat berkaitan dengan wawancara dengan tokoh di dalam 'Google Classroom'.
2.00 petang	14/2/2023	<u>Transkrip lengkap</u> Proses menggabungkan ke semua bahan yang disiapkan sebelum ini mengikut garis panduan yang ditetapkan.	Proses menghantar transkrip lengkap bersama 2 set kulit keras (hardcover) dan 1 CD untuk audio dan video kepada pensyarah, Puan Nurulannisa Binti Abdullah dan Encik Jafalizan Md. Jali.

SENARAI SOALAN

BAHAGIAN 1: LATAR BELAKANG LAGENDA PENGGIAT SENI DIKIR BARAT

1. Pertama sekali boleh pakcik beritahu nama penuh pakcik?
2. Apakah nama gelaran pakcik?
3. Bagaimanakah pakcik Razi mendapat gelaran Rozi Kemang Berduri?
4. Selain daripada Rozi Kemang Berduri, apakah nama gelaran lain untuk nama pakcik?
5. Berapa umur pakcik sekarang?
6. Bilakah tarikh lahir pakcik?
7. Dimanakah pakcik dilahirkan?
8. Berapa lama pakcik menetap disini?
9. Apakah cita-cita pakcik ketika kecil?
10. Boleh kami tahu, apakah hobi pakcik pada masa lapang?
11. Apakah pekerjaan yang pakcik lakukan kini?
12. Dimanakah pakcik bekerja?
13. Apakah pekerjaan pakcik ketika muda?
14. Berapakah bilangan adik beradik pakcik dan pakcik anak seberapa?
15. Boleh kami tahu nama ibubapa pakcik?
16. Ibu dan bapa pakcik berasal dari mana?
17. Adakah mereka masih hidup?
18. Dimanakah pakcik awal persekolahan pakcik?
19. Dimanakah pakcik mendapatkan pendidikan ketika berada di sekolah menengah?

BAHAGIAN 2: LATAR BELAKANG DIKIR BARAT DAN PENGALAMAN LAGENDA DIKIR BARAT

D) DIKIR BARAT

20. Boleh pakcik terangkan apa itu dikir barat?
21. Mengapakah ianya dipanggil dikir barat?
22. Siapakah yang memulakan nama dikir barat?
23. Dikir Barat ini berasal dari mana?
24. Boleh pakcik senaraikan alat-alat muzik yang digunakan dalam dikir barat?
25. Jadi, semasa pakcik membuat persembahan alat apa yang pakcik gunakan?
26. Rebana sahaja?
27. Berapakah jenis dikir yang terdapat di Malaysia?
28. Negeri manakah yang bermulanya dikir barat?
29. Bagaimanakah cara dikir barat mula terkenal di Kelantan?
30. Kawasan manakah yang paling aktif melakukan persembahan dikir barat di negeri Kelantan?
31. Selain di negeri Kelantan, adakah dikir barat juga popular di negeri lain?
32. Berapa ahli kumpulan yang diperlukan dalam setiap persembahan dikir barat?
33. Adakah dikir barat mempunyai syarat-syarat tertentu untuk seseorang itu menyertai kumpulan dikir barat?
34. Kebiasaanya dikir barat ini disertai oleh golongan lelaki sahaja, adakah wanita juga boleh turut serta dalam persembahan dikir barat?
35. Adakah semua lapisan umur boleh turut serta dalam dikir barat?
36. Boleh kami tahu, apakah peringkat umur di kebanyakan dalam kumpulan dikir barat?
37. Dalam satu kumpulan dikir barat, adakah semua ahli kumpulan memainkan peranan yang sama?
38. Siapakah yang memainkan peranan penting dalam kumpulan dikir barat?
39. Apakah perbezaan antara ahli kumpulan yang memainkan peranan tersebut?
40. Berapa lamakah masa yang diperlukan untuk membuat latihan dikir barat?

41. Kebiasaannya, berapa lamakah masa diambil untuk satu-satu persembahan dikir barat?
42. Adakah dikir barat ini boleh dimainkan khusus di majlis-majlis tertentu?
43. Bagaimanakah persembahan dikir barat dipersembahkan? Dari segi suara dan lain-lain.
44. Sebelum memulakan dikir barat, apakah persediaan- persediaan (aktiviti) yang dilakukan oleh ahli kumpulan dikir barat?
45. Apakah aktiviti pertama untuk memulakan sesuatu persembahan dikir barat?
46. Apakah aktiviti terakhir yang dilakukan dalam sesuatu persembahan?
47. Mengapakah persembahan dikir barat dilakukan secara duduk?
48. Adakah bunga tarian yang dilakukan oleh awok-awok mengikut jenis irama tertentu?
49. Sebelum persembahan dilakukan, adakah perlunya sebuah latihan?
50. Semasa persembahan dikir barat dilakukan, adakah memerlukan tempat atau pentas yang khusus?
51. Apakah yang membezakan dikir barat dan dikir labo?
52. Apakah persamaan dikir barat dan dikir labo?
53. Pada waktu bilakah dikir barat sering dipersembahkan?
54. Adakah persembahan terjejas sekiranya salah seorang ahli tidak dapat menghadiri diri?
55. Apakah objektif ataupun tujuan setiap kali dikir barat dipersembahkan?
56. Adakah dikir barat dikategorikan sebagai aktiviti kebudayaan?
57. Apakah kandungan lagu dalam dikir barat?
58. Berapakah durasi untuk sebuah lagu dikir barat?
59. Ada berapakah jenis lagu yang sering dipersembahkan dalam dikir barat?
60. Irama yang selalu dimainkan ketika membuat persembahan dikir barat?
61. Adakah setiap lagu mempunyai hak cipta?
62. Adakah dikir barat mempunyai genre yang tertentu dalam lagunya?
63. Bolehkah lagu dipinjam oleh kumpulan lain?
64. Adakah lagu yang dinyanyikan mempunyai pengajarannya yang tersendiri?

65. Berapakah kadar bayaran yang diperlukan untuk kumpulan mempersembahkan dikir barat?
66. Berapakah bajet yang diperlukan untuk membuat persembahan?

II) PENGALAMAN DALAM DIKIR BARAT

67. Sejak bilakah wujudnya minat berdikir barat?
68. Bagaimanakah pakcik boleh mula bergiat dalam bidang dikir barat?
69. Adakah dikir barat ini turun temurun daripada keluarga pakcik?
70. Adakah ibubapa pakcik memberi sokongan kepada pakcik untuk bergiat dalam dikir barat?
71. Adakah dikir barat ini adalah salah satu hobi pakcik ketika masa lapang?
72. Siapakah idola pakcik? (secara umum)
73. Pernahkah pakcik bekerjasama dengan beliau?
74. Siapakah yang mula memberi dorongan kepada pakcik untuk menceburi bidang ini?
75. Kenapa pakcik mengidolakan beliau?
76. Sudah berapa lama pakcik menceburi bidang ini?
77. Apakah peranan pakcik dalam dikir barat? Adakah dalam nyanyian ataupun pemuzik?
78. Adakah pakcik Tok Juara atau Tukang karut?
79. Mengapakah pakcik memilih untuk menjadi Tok Juara berbanding Tukang karut?
80. Apakah perbezaan diantara Tok Juara dan Tukang karut?
81. Adakah pakcik juga merupakan penulis lirik untuk lagu dikir barat?
82. Bagaimanakah pakcik terinspirasi untuk membuat lagu?
83. Bilakah pakcik mula dikenali ramai?
84. Adakah pakcik boleh bermain alatan muzik dikir barat?
85. Siapakah yang mengajar pakcik bermain alat dikir barat?
86. Dimanakah tempat mula-mula pakcik melakukan persembahan dikir barat?
87. Adakah pakcik menganggotai sesebuah kumpulan dikir barat?
88. Adakah pakcik sedang melatih pelapis untuk dikir barat kumpulan pakcik?

89. Adakah pakcik mempunyai laman sosial seperti halaman facebook? (Facebook page Dikir Barat)
90. Bagaimanakah pakcik berhubung dengan peminat-peminat pakcik?
91. Sebelum ini pernahkah pakcik ditemu ramah oleh pihak media ataupun pelajar?

BAHAGIAN 3: PANDANGAN SEORANG LAGENDA PENGGIAT SENI DIKIR BARAT

92. Pada pandangan pakcik, apakah keistimewaan yang ada pada dikir barat?
93. Dari segi manakah keunikan dikir barat ini dikenal pasti?
94. Apakah keunikan dan keistimewaan dikir barat yang tiada pada dikir lain?
95. Apakah keunikan dan keistimewaan dikir barat menjadi punca ianya masih dikenali ramai sehingga generasi sekarang?
96. Pada pandangan pakcik, dengan adanya keunikan dan keistimewaan dikir barat tersebut adakah ianya mampu berkembang ke peringkat antarabangsa?
97. Pada pandangan pakcik, adakah dikir barat mempunyai persaingannya yang tersendiri?
98. Apakah kenangan manis sepanjang pakcik memberikan sumbangan ketika menceburi bidang dikir barat?
99. Apakah kenangan mencabar sepanjang pakcik memberikan sumbangan ketika menceburi bidang dikir barat?
100. Sebagai penggiat seni yang sudah lama berkecimpung dalam dikir barat ini, apakah perasaan pakcik apabila lagu yang pakcik ubah masih dipersembahkan?
101. Apakah perasaan pakcik apabila setiap kali membuat persembahan dikir barat?
102. Apakah pandangan pakcik terhadap pelapis baharu?
103. Adakah pelapis baru dapat mengekalkan keunikan dan keistimewaan yang ada pada dikir barat?
104. Apakah pesanan pakcik kepada pelapis baru supaya keistimewaan dan keunikan dikir barat ini dipelihara?

105. Adakah pembaharuan perlu dilakukan ataupun hanya kekalkan keunikan dan keistimewaan dikir barat tersebut?
106. Bagaimanakah cara untuk menerapkan minat golongan muda terhadap dikir barat untuk masa yang akan datang?
107. Pada pandangan pakcik, adakah dikir barat mampu mengeratkan hubungan silaturrahim?
108. Pada pandangan pakcik, bagaimanakah cara untuk mengembangkan dikir barat pada orang ramai terutama di luar Kelantan?
109. Bagaimanakah cara untuk dikir barat tersebut masuk kedalam jiwa golongan muda?
110. Apakah perbezaan keunikan dan keistimewaan dikir barat dahulu dan sekarang iaitu dikir barat moden?
111. Pada pandangan pakcik, adakah dikir barat moden memberi kesan kepada keunikan dan keistimewaan dikir barat terdahulu?
112. Apakah kesan jika generasi muda melupakan dikir barat?
113. Dapatkah dikir barat dipertahankan untuk masa yang akan datang?

BAHAGIAN 4: ANUGERAH DAN HARAPAN

114. Sepanjang pakcik menceburi bidang dikir barat ini, apakah pengiktirafan atau anugerah yang pernah pakcik terima?
115. Pada pandangan pakcik, apakah sumbangan yang pakcik telah sumbangkan dalam dikir barat sehingga dianugerahkan 'Ikon Tok Juara'?
116. Adakah pakcik rasa sumbangan yang pakcik sumbangkan sebelum ini berbaloi setelah dianugerahkan anugerah tersebut?
117. Apakah perasaan pakcik apabila orang menghubungi pakcik untuk menghadiri majlis penganugerahan tersebut?
118. Pernahkah kisah pakcik sebagai seorang lagenda penggiat seni dikir barat disiarkan dimana-mana akhbar atau siaran tv?
119. Boleh pakcik kongsi nama akhbar atau siaran tersebut?

120. Adakah pakcik mempunyai pelapis dari keluarga pakcik sendiri?
121. Apakah harapan pakcik terhadap beliau untuk sambung legasi pakcik?
122. Sebelum mengakhiri sesi soal jawab ini, boleh apakah harapan kepada pelapis terhadap dikir barat?

SURAT PERJANJIAN

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA PERJANJIAN MENGENAI PROJEK SEJARAH LISAN

Saya K/P pada
.....dengan ini bersetuju dengan syarat-syarat temubual yang telah diadakan
di antara saya dengan Universiti Teknologi MARA. Syarat-syarat tersebut adalah seperti berikut:

1. Rakaman hasil temubual ini adalah bertujuan untuk kegunaan pengajaran, penyelidikan dan penerbitan tanpa melibatkan bayaran/ tuntutan dari mana-mana pihak. Walaubagaimanapun bagi tujuan selain daripada yang tersebut, persetujuan daripada tokoh perlu diperolehi.
2. Rakaman hasil temubual yang tersebut di atas adalah diserahkan dan menjadi hak milik sepenuhnya Universiti Teknologi MARA untuk penyimpanan kekal dan boleh mengambil apa-apa tindakan yang difikirkan perlu bagi memelihara rakaman dan transkrip ini.
3. Pihak Pengajian Sains Maklumat, Universiti Teknologi MARA boleh membuat transkrip rakaman dan transkrip-transkrip ini perlu/tidak perlu disemak oleh tokoh (interviewee).
4. Rakaman dan transkrip ini akan dibuka kepada semua penyelidik sama ada dari Malaysia atau luar negara yang bertujuan membuat penyelidikan yang sah dengan syarat: -
 - a. Apabila petikan diambil dari rakaman/transkrip ini untuk digunakan di dalam penerbitan, tesis dll., sumbernya (tokoh) hendaklah diakui oleh penyelidik- penyelidik.

.....
(Nama tokoh: Mohd Razi Che Wil)
Tarikh: 29 Disember 2022

b.p. Penolong Naib Canselor
Pengajian Sains Maklumat
Kolej Pengajian Pengkomputeran, Informatik
dan Media
Universiti Teknologi MARA (UiTM)

GAMBAR

Gambar 1: Sesi bergambar bersama Tokoh Mohd Razi Che Wil

INDEKS

A		I	
Alat	v, 4, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 18, 19, 29, 30, 38, 41, 42, 7, 9	Idola	24
Antarabangsa	v, 34, 10	Irama	17, 21, 34, 8
Anugerah	43, 45, 11	J	
Awak-awak	v, 13, 14, 17, 19, 27	Jiwa	22, 26, 33, 41, 11
B		K	
Barat	ii, v, 1, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 7, 8, 9, 10, 11, 12	Keaslian	38, 42
Bidang	i, ii, v, 1, 5, 23, 25, 26, 35, 36, 43, 46, 47, 9, 10, 11	Kebudayaan	20, 8
D		Keikhlasan	41
Daud Bukit Abal	24, 25	Keistimewaan	ii, 1, 32, 33, 34, 37, 38, 41, 47, 3, 10, 11
Dikir Barat	i, ii, iii, iv, v, 32, 33, 38, 39, 43, 48, 3, 4, 7, 10	Kelantan	ii, iv, v, 1, 2, 3, 4, 5, 8, 11, 20, 34, 40, 43, 48, 4, 7, 11
Dikir labo	10, 18, 19, 8	Kelembutan	32, 33, 39
Disiplin	12, 39, 40, 44, 46	Kenangan	35, 36
G		Kesenian	4, 11, 37, 38, 47
Gendang	4, 10	Keunikan	1, 33, 34, 37, 38, 41, 3, 10, 11
Generasi	ii, 34, 42, 10, 11	L	
Genre	21, 8	Lagenda	ii, 1, 32, 45, 47, 11
H		Lagu	ii, v, 2, 7, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 26, 28, 29, 33, 34, 36, 42, 8, 9, 10
Hak cipta	21, 8	M	
Hiburan	v	Malaysia	ii, v, 2, 9, 13, 32, 34, 7
		Masyarakat	v, 4, 7, 11, 32, 40, 44, 45
		Moden	ii, 10, 11, 41, 42, 11
		Muda	ii, 5, 11, 13, 39, 41, 42, 6, 11

Muzik v, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 18, 19, 29,
33, 41, 42, 7, 9

N

Nyanyian ii, v, 18, 26, 9

P

Pandangan i, ii, 1, 32, 34, 35, 37, 39, 40,
41, 44, 47, 10, 11

Pantun 26, 27

Pelapis 46

Pemuzik v, 15, 26, 29, 9

Pengalaman i, 4, 7, 23

Pengasas 8

Penggiat ii, v, 1, 32, 36, 45, 47, 10, 11

Penyanyi v, 17, 27, 34

Persembahan ii, v, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 15,
16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 30, 35, 36,
39, 40, 44, 46, 7, 8, 9, 10

Popular v, 11, 12, 34, 35, 7

Pupus 42

R

Rebana v, 9, 18, 29, 30, 33

Rozi Kemang Berduri ii, iv, 2, 27, 31, 3, 6

S

Seni ii, v, 1, 4, 5, 8, 11, 12, 23, 32, 33, 34,
36, 39, 43, 45, 46, 47, 10, 11

Setiu iv, 3

Singapore 12, 34, 46

Singapura v, 34, 46

Sumbangan ii, 1, 35, 36, 44, 45, 47, 10, 11

T

Thailand v, 2, 8, 10, 46

Tok Juara ii, iv, v, 27, 29, 44, 9, 11

Tokoh - Jogho 43

Tokoh Budayawan 43

Tradisional 4, 5, 41

Tukang Karut v